

INCIPIT LIBER OCTAVVS.

VM IAM IMMINERET NOVI RO

manorū regis electio, congregatis ad eam rem in Franc-
fordia principibus, Waldemar⁹ Brādenburgēsis Mar-
chio, cum adesse uel nollet, uel non posset, instructum mi-
sit procuratorē militem cum mandatis, inclināte in Fridericum
Austrię ducem, Alberti Imperatoris filiū marchione: dedit oratori suo sigillatā sine scriptura membranā,
ut si in alterā cerneret personam rem omnē inclinari, inscripta quā tenebat
membrana, nomen eius infereret, quē cerneret uotis exuperare. Iam uentū
erat ad electionē: scindebant electorū uota: in Ludouicum Bauarū uideba-
tur pars maior propendere, quāuis marchionis uox si Friderico accessisset,
magnū illi adieciisset pōdus: nam Rudolph⁹ dux superioris Saxonie, quia
aderat electioni proximę, factę superioribus annis, nunc pertinere uidebat
ex placitis cōuentis ad ducē inferioris Saxonie: sed tum nūcius Marchio-
nis cum in partem Ludouici tradidisset instrumentū, domini sui sigillo cō-
munitum, illius res iam prępōderabāt. Cum autē marchio intelligeret, suū
ad electionem missum procuratorē, non satis egisse ex sententia sua, uinctū
proiecit in carcerē, & fame extinxit. Ea tum electio magnas in regno fecit
cōmotiones: nam habuit pars quęq; assertores suos, principes enim qui
pro Friderico senserant, cum obtenderent Marchionis absentia, Rudolphi
Saxonie ducis impertinentē presentia, iterare constituerūt electionē: euoca-
to ad eam Erico duce inferioris Saxonie, qui cum creassent Fridericū, iam
biceps aquila duobus per Germaniam regibus inuolitabat. Fuit plurima
per Germaniā inde mala, magnis sepe motibus cōcurrunt, donec Fridericus
bello captus, in manū perueniret Ludouici perinde uictoris. Sed eam
rem in Saxonia plenius peregit, nunc ad hoc solū cōmemoramus, quia
Marchionis factō ea tum est nata controuersia.

C A. II.

Oloni sicut & Bohemii reges habuere, per interualla creatos, a
Romanis Imperatoribus: sed cum illos tederet geminę subiectio-
nis, omissis regibus duces creauere. Lakoldus hac tēpestate dux
erat Cracouie, & qui per omnem Poloniā facile principaret, hic a Iohanne
Pontifice Romano suscepit coronā, quā Ludouicū quia execrabat Papa,
non duceret legitimū Imperatorem: euitās etiā ne per eam occasionē sub-
iectus Romano imperio censeret: Iam enim pontifices in eam uenerāt ma-
iestatē quam principes seculares dicūt pręsumptionē, ut reges crearent: ci-
tātes uerbū primi post Christum pontificis: Ecce (inquit Petrus) duo gla-
diū hic, Contra quod principes ipsi, uerbū eterni pontificis: Mitte gladiū
tuum in uaginā: de gladio carnali, humano, & seculari interpretant: quasi
non liceat Sūmo pontifici in eo pugnare, Vt cūq; Romani pontifices iam
ceperāt reges creare: quod dudum in Patrimonio (quod uocāt Diui Pe-
tri) ceptū, cum prosperaret, in alios quoq; exequūtur. Tenuit ante hec
tēpora, VIII. Bonifaci⁹ in rege Francie destituēdo, ut Albert⁹ Ro. rex ea
lege Imperator esset, ut pariter regem se Francie & gereret & defenderet:

A i

Waldemar⁹
Marchio.

Bauarus rex

Vicissitudo
in eligendo.Aquila bi-
ceps.Reges Polce
nię & Bohce
miguafalli
imperij.Imperator
excōicatus.Ro. pontt.
creat reges.

Regnū Polo
nię tributari
um.

Monachus
rex.

Qua decem
sa Pruss. a da
ta ordini.

Massagete.

Cōditio pijs
sima.

Bellū ori.

Belli socij.

Lubicenses
neutrales.

Marchio si
ne herede.

Marchie de
uolutio.

Sed ea tum pontificis molitio illum habuit exitū, ut omisso pontifice cum
minis atq; promissis suis, fieret Imperator gener regis. Lakoldus autem a
pontifice rex nominatus & cōsecratus, ut uideret Ecclesie gratus, omne re
gnum fecit Beato Petro tributariū, ut per singula quotānis capita, solua
tur num^o unus, qui appellat Sancti Petri. Fecit idem ante hec tēpora lon
ge Karolus Kasimirus ex monacho rex: quod suo ostendimus loco: Sed
temporū intercapedine res, ut fit, in abolitionē uenerat, nunc renouata per
Lakoldū, cōmonitione proculdubio Pontificis, priusq; coronā illi impo
nere uoluisset. Idem in Anglia reges factitarūt: ergo quod mediū tempō
ris negligentia intermisit, huius regis diligentia renouauit: ne sancto gra
uius suū ius exigente, poenas luerent sacrilegij: si (quod est in puerbio) sa
cris suam cerā subducerent. Quid uero rerū gesserit hic rex, quia non tene
mus, transire cogimur. uerūtamen eius fiet per sequētia, suis locis, iusta cō
memoratio. Iam uero dudū fratres ordinis Teutonicorū sub Friderico im
peratore. II. terrā Prussie accēperant, cōmendatā a uicinis principibus: ut
gentem incredulā ad fidē pertraherent, & in ea cōseruarēt, amplificaretq;
fines Christianismi per uicinas Letuanorū prouincias. CA. III.

Er hec tempora, cum ann^o a Christo nato decimus non^o post mil
p le trecentos ageretur: Iohannes rex Bohemie, Henrici Imperato
ris filius, iam multis proelijs per Italiā clarus, iunctis fratrib^o me
morati ordinis Teutonicorū, terrā Letuanorū magnis agminibus inuadit.
Massagete. Massagete uetus genus barbarorū in finib^o illis fœcere reliquias: hodie
corrupto nomine uocāt Samagethas. In ea gēte munitiones perfregerāt:
nobiles terre cēperant, nullis alijs cōditionib^o se redēpturos, nisi ut Chris
sti fidem susciperēt, eāq; ex animo tuerentur. In eas cōditiones dimissi plu
rimi, baptisati sunt: & in religione sancta pficientes, usq; in finē uite persti
terunt. Quo tempore etiā nostris in finibus ad littora Baltici maris graue
bellū ori. bellum insurgebat, inter Danorū regē & Waldemarū Brandenburgensem
marchionem, antea memorabili exemplo iunctos amicitia, quo nūc tristis
or erat belli facies: Sed tum inuenit pars queq; auxilia sua. Regi militabāt
Bellū socij. Ericus Saxonie dux, Wentzlaus dñs Rugianorū, Gerardus & Iohānes
Holsatie, & Henricus de Zwerino, comites. Ciues Gripeswaldenses urbē
suam regi, ut adnauigaret, exhibuere. Marchio ducebat in agmine Otto
nem de Stetino, Werflaū de Wolgasto, fratres duces, cum urbib^o Rostoc
Lubicenses kio atq; Sundensi. Lubicenses, & si uocarentur utrinq; in partes, neutrales
neutrales. tñ cōstitere: q; eum regē per decenniū defensorē accipiunt sue urbis, quod
in Dania scripsim^o: & marchioni ex aduerso propter imperiū, cui suberāt,
repugnare nō oporteret. Multa uicissim irrogata damna: multa leuia fue
re proelia: multę (ut fieri solet) predę. sed plurimos labores bellū diremit
mors utriusq;: nam proximis diebus ambo in fata cōcesserunt. Waldema
rus aut marchio moriens nullū reliquit heredem. Mira rerū conuersio ac
reolutio: nō multos ante annos nouē & decem erāt huius tituli marchio
nes, adulti, ac minores etate: nūc in eam orbitatē uenit, puincia, ut sine prin
cipe terra recideret, uelut feudū in ius Imperatoris Ludouici Bauari. Ergo

solenni principū conuentu in Numburgo habito. Ludouic⁹ Romanorū rex, Ludouicū filiū suū de marchionatu inuestiuit. Hęc est secūda huius principat⁹ in nouam familiā trāslatio. Nam ab Henrico primo, Romano rege institutus marchio, transmisit illū ad filiū: inde ad nepotem Theodericum: qui sub Hērico. II. per occasionē superbę increpationis in principem Wādalorū, tota gente rebellāte, exutus omni principatu: cum gens omnis ad paganismū relaberetur, amissa ciuitate & omni ditione, ad prębēdā uiueret in Magdeburgo. Sed reparatis post interualla reb⁹ in Wādalia, Otto de Balenstede & de Anehold comes, Insigni⁹ autē fili⁹ eius. Albertus, reparauere principatū: iam tum sub Friderico. I. cui⁹ successio ad hęc usq; tempora peruenit.

CA. III.

h Enricus, Henrici captiui filius, pro magnitudine animi, & rerum omniū dexteritate, cognominat⁹ Leo, mortua breui prima coniu-
ge Beatrice, filia Alberti marchionis de Brādēburgo, ex qua unicam sustulit filiā, Mechtildim, post nuptā Ottoni Luneburgensi duci: ac cepit secundā coniugē Annā, germanā Rudolphi ducis superioris Saxonie, ex qua sustulit Henricū, in puericia decedentē, Albertum & Iohānem, successores, & geminas filias, qua etiā decedēte, iam senex duxit tertiā relictam Wilsai, principis Rugianorū, hui⁹ pręclarę facinus est terrā Stargar-
densem primo tulisse gladio de manib⁹ marchionū: inde etiā, coemisse precio ad securitatē posterorū, quibus neq; sic cōquiescerēt marchiones, militauit non sine gloria regi Bohemie in Rudolphū Imperatorē. Marchiones renouabant ueterem questionē de Stagardia & magno agmine duxere in prouinciā: cępere arcē Vorstenhagen: opidū cinxere Waldegge, ibi per-
tinaciter oppugnatio gerit⁹ & defensio, cuniculis rem secreto tentāt hostes, obsessi intelligunt eque taciti, ubi rem pene uidebantur expleffe: obsessi lo-
corū gnari, occurrunt, & reserato desuper foramine, aquam immittunt, & omnes prefocāt, qui inerāt, milites marchionū. Mota inde castra, & perue-
nere in urbē Brandēburgū, eiusdem ditionis, in Stargardia: inerat Henricus, domin⁹ Magnopolēsis, cum Rudolpho duce Saxonie, sed qm̄ necdū conuenit exercitus prodire in aciem, non intenterūt, missis tñ quibusdā le-
ui proelio congregiunt, & capti sunt ex agmine marchionū, triginta milites, inde quoq; mouentes, transferunt uadum in Vorstenzee, ibi quoq; no-
uissimū agmen carpebatur ab insectantib⁹, & capti sunt militares sexaginta, expectabat domin⁹ Magnopolensis agmina sua, in quibus erant comites Holsatie, Iohānes & Gerhard⁹, & de Zwerino: obuīū habuere ueniē-
tes dñm Iohānē Wādalię principē, qui tum de Werle titulū habebat, nā Wādalię titul⁹ olim honoratissimus, tum cępit in contemptū uenire. Ni-
cola⁹ ei⁹ german⁹ alio agmine diuerso itinere ducebat: militabāt autē mar-
chionib⁹, Iohānes collata obuīs manu, comitem cępit de Zwerino, sed cum iterū per occasionē cōgrederent, capt⁹ est ipse Iohānes de Werle prin-
ceps, & protractus in conspectū domini Henrici, & in redemptionē suā di-
mittere cogitur Hērico Malchin, iussus deinceps sequi Henrici castra. Ita ubiq; cessit fortuna Magnopolēsi. Dum res in cōpositionē adducitur, red

Cōuent⁹ in
NumburgoPrinceps ui-
uir ad prębē-
dam.

Henric⁹ Leo

Waldegge
opidum.Aqua micti-
tur in cuni-
culum.Titulus prin-
cipis Wāda-
lię.Capit⁹ prin-
ceps WādalięCōpositio
belli.

A ij

Cōuēt⁹ mul-
torū principūThietmarsii
uictores.

Belli socij.

Arx Verrade
de erigitur.Rugie prin-
ceps sine li-
beris.Obsidetur
urbs Strale-
sunda.Capit⁹ dux
Saxonie.

didere marchiones inuasam terrā, literis & priuilegijs rem fulciētes: Proxi-
mo anno Henricus de Magnopoli, inuitauit in urbē suā Wismariā, Ericū
Danie regem, Waldemarum de Brandēburgo, Marchionē, cuius de mor-
te proxime per anticipatiōē dixim⁹, ut sepe necesse est in historia, Ericū &
Iohānem duces Saxonie, Iohānem & Iohannē dñs de Werle, Gerhardū
& Iohānē comites de Zwerino & Wittēburgo, facta est ibi reconciliatio
per Hēricū, regis & marchionis, qui occultis simultatib⁹ laborabāt. Disce-
dēs inde Waldemar⁹, febre corripit, nec diu superat reb⁹: cōperta ei⁹ mor-
te Hēric⁹ secreto mādauit partis suę prefēcto, curaret de munitione Wer-
nouie callide excludere prefēctū marchionis, tenebant enim cōmuni triū
iure clauē maris. Imminebat tum expeditio comitū Holsatie Gerhardi &
Iohānis in Thietmarsia quę infeliciter cessit: cęsi ibi plurimi, inter alios co-
mes de Wunstorp, sed dominus Henricus & ipsi comites, cum tenerēt sta-
tionē, retrocesserūt, cęsis qui introrsus excurrerāt. Vix redierat Henric⁹ in
terrā suam, audiuit marchionitas novos motus post Waldemarū conscisce-
re: nam Wartillaū, Stetinensem principē sibi sociauerat. Ille uero uocatis in
belli societate Holsatie comitib⁹, aggreditur perduellis, obsedit Tempšin,
& cępit, nōnullas ibi firmavit arces, ut in fide cōtineret uacillātes. Nec lō-
gum tempus in medio, cum in munitione Wernemūde diffiderēt prefēcti
principū, Henrici prefēctus eiecit regiū, & tenuit inde solus maris presidiū,
processit in ducem Stetinēsem, & erexit arcē Verrade inuito duce, ac tenuit:
Ioannē de Werle patruū, sibi perpetuo iure deuinxit, data illi arce Wre-
denhagen: inde quoq; diffidiū erat, quod creuit in graue bellū, inter eun-
dem Henricū & Willaum de Rugia, principē. Inuicē erexere fortalitia ad
confinia Rebenisse, & in mutuā p̄dam excurrūt, conspirauerunt in Henricū
cum omnes in circuitu principes, & condicta die, uastarunt terrā: peruene-
rāt Magnopolim, & omnia subuerterūt, Hērico ad omnia quiescēte, quia
imparatū occupauerant. Quibus in sua digressis, ad proximos uertit, &
Wādalię reddit uices. Cūq; Rugie princeps decederet sine liberis, Henricus,
& dux Stetinensis, & Iohannes de Werle, ingressi terrā, gladio illam
sunt partiti.

CA. V.

Er eadem fere tempora memorabilis illa obsidio multorū principum,
ad urbē Sundensem, intentata est: Christopher⁹ Danie rex
erat in fcedere principum, memor q̄ ea urbs prisco bello steterit,
in fratrem suū Ericum, cum partibus marchionis fauisset, eam nūc rem ul-
tione prosecut⁹ rex, uenit a mari classe ualida adnauigās: a terris autē domi-
ni de Magnopoli, & comites imminebāt Holsatie, sed omnes oppugnatorum
copias agmine suo p̄uenit Ericus dux Saxonie, qui prim⁹ ad equi-
tans, locū castris uenientiū, metabatur. Ciues hunc solū cernentes, cōcepta
fiducia egressi, pugnāt in eum priusq; alia man⁹ aduentaret: collata manu
dux ipse capit, & in ciuitatē pertrahit. Superuenientib⁹ a mari & a terra
ceteris ad oppugnationē, cecidere animi, intētauerē tñ ad quod uenerāt.
Ciues fisi munitionib⁹, urbē suā tutati, nichil tū incōmodi accipiētes, ducis
enim captiuitas, quę debuit accēdere preliantes, fecit segniores. Aliquan-

tis ergo oppugnationib⁹ factis, exercitus nihil sperantes, redixerunt: mirū
 in tanto multorū principū agmine, tantā tum fuisse ad res gerēdas tardita-
 tem: aderat enim rex Danię Christopher⁹, magnis regni sui uirib⁹, Brige-
 rius rex Suetię, cum non contēnenda classe: Albert⁹ dux superioris Saxo-
 nię, Eric⁹ inferioris sol⁹ ut dixim⁹ infeliciter capt⁹, Sueno dux Sleswicen-
 sis, Kanut⁹ Pors, dux Hollādię, Gerard⁹ & Ioānes comites Holsatorum,
 Adulph⁹ comes de Scowēborg, Guncelm⁹ comes de Wittēburgo, Hen-
 ricus comes de Zwerino, & Henricus dñs de Magnopoli, Pribislaus dñs
 Wandalię. Magna pculdubio manus conspirantiū, in perniciē unius ciui-
 tatis. Sed tum nihil dignū memoratu a tam magno agmine est peractum.
 Captum autē ducem, ciues tradiderūt principi suo Werzlaio duci de Wol-
 gasto: qui illū peruenire curauit in manus Ludouici marchionis de Bran-
 deburgo: nec ante trienniū laxata est captiuitas eius. tum enim pro redem-
 ptione fertur exoluisse argēti puri marcas sedecim milia. Magnū profecto
 es, quod exhauriret diuitis arcam principis.

CA. VI.

Ec longū tempus in medio, cum bellū graue exarsit inter Ludo-
 uicum marchionē, & Henricū dominū de Magnopoli ex finib⁹,
 ut est cōiectura ditionū, produxere in inuicē armatas acies, cōcur-
 rerāt ad opidū Granzoi, in terminis Marchię, ibi collata manu configūt
 pertinacissime, captus aliqñ marchio, peruenit in manus hostiū, sed glome-
 rati milites eius, ad nihil aliud contenderūt, q̄ principē suū de manib⁹ ho-
 stium extortū, reducere: perfœcit improb⁹ labor, ut manib⁹ illū hostium
 extraherēt: capti de exercitu marchionis, de Regensten, & de Mansuelde
 comites: ediuerso capt⁹ est a militib⁹ marchionis, Iohānes Holsatię comes,
 qui exacto in captiuitate triennio, ea demū lege relaxat, ut accipiat uxorē,
 Katherinā relicta Iohānis marchionis de Brādenburgo, dos erat redem-
 ptio captiuitatis: non grauis conditio sic capti, qui lucro tulit uxorē, quan-
 ti pugnauere capitis periculo, nō hoc cōsequuti quod ille capt⁹: Per quod
 tempus, cum cōtrouesia inter Danorū regē Christopher⁹ & Henricū dñm
 de Magnopoli ex quibusdā causis suborta durasset: rex finē reb⁹ dare cō-
 stituens, permisit in compensationē damnorū, quę memorato dño fuissent
 irrogata, omne ius, quod in Rostockcensi dño illi esset: Submiserat enim
 iam dudū se dñs Rostockij Danorū regi: cū a marchione, quod supra dix-
 imus, sibi timeret: quo iure, mortuo dño de Rostockio sine prole, puerū
 eum dixere: siue q̄ ab ea etate defœcisset, siue ob aliam causam hoc illi no-
 men inderetur, peruenit dominiū ad successionē dñorū Magnopolensiu.
 Quo constituto, rex exornata classe nauigauit in Trauenam, ad locū, qui
 Denscheborg dicit, tentoria fixit: expectans Romanorū regē Ludouicū:
 qui se ad colloquiū occursum per nunciū significauit. Cōcœperat enim fi-
 liam suā regis Ludouici filio despondere. Sed cum aliquādiu rex Ludoui-
 cus expectatus nō ueniret: rex Danię, pansis in altū uelis, uestigia retro le-
 git, reuersus in regnū: ne dignat⁹ quidē inuisere Lubicā, q̄ uis ex tam pro-
 pinquo cōstitisset. Ante oculos illi erat ius, quandoq̄ regū Danię in eam
 urbē regno detractū, reiectūq̄ iugū subiectionis: de quo aliqñ reuocādo

Multi prin-
 cipes cōspi-
 rant in unū
 opidum.

Dux capti-
 uus dai prin-
 cipi.

Oritur bellū

Capti Mar-
 chio.

Captus ar-
 mis recupat

Pulchra &
 utilis dos.

Transactio.

Trauenam flu.

Lubica olim
 iuris Dano.

iam secum cogitabat, non passus subiicere oculis urbem quam sine recór-
datione iniurię, cernere non posset.

CA. VII.

Demoliti arx
Rostockcē.Specula Ros-
stockij.Sacra nō ap-
plicāda pro-
phanis.Hospitia in
glacie.Testamento
cōditū mona-
sterium.Mutatio ua-
loris marca-
rū argenti.Iudeorum
crimen.

Ostrockenses autē ciues cum intelligerēt se in ius dñi sui Henrici
Magnopolensis peruenisse, iam forte dño eorū uita functo, uel q̄
eius potentiā ad ea, quę poscebant authorisanda, imparē putarēt,
orauere, ut liceret eius permissū demoliri munitiōnē, quam rex Danię Eri-
cus, firmasset ad ostiū Wernouig. Ille, ut nouis ciuib⁹ gratificaretur, acce-
pta ingenti ab illis pecunia, permisit: passa fuit, immo exegit ratio tēporū,
q̄ tunc impetrarēt, quod posteriorib⁹ sēculis, & potissimum nostra etate,
nullo auro cōpensarent: frenū erat in maxillis proteruentiū ciuiū, sed tum
ciues ad uota impetrato quod poscebāt, mox solo equarūt omne edificiū,
usq; ad solā turrim, quę specula remansit ad nauigantib⁹ de mari, ut nocti-
bus inde lucernam cernerēt, cauentes terrę propinquare, simul ut portum
inueniant, alioqui inuentu non facilem. Idem dñs Henricus, cum grādi pe-
cunia indigeret, nec sufficerent prouent⁹ suorū dominiorū, a monasteriis
sue prouincię, & omnib⁹ ecclesiasticis, deposcit unius anni prouētus: ilico
omnes uno ore ecclesiastici, reclamarūt, q̄ non liceret deo dicata usib⁹ pro-
phanis applicare, nec liceret nisi summo desuper cōsulto pōtifice, in talibus
quicq; constituere: ille uero cum instantius urgeret, iam manum intentās
quadā ui, ut inuiti facerent, quod sponte facere recusarēt: interdictū est sa-
cris per omnē terram. Tum mansuefactus Henric⁹, cœpit esse tractabilior,
egitq; cum patrib⁹ Cisterciensis ordinis, qui soli in eo habitāt principatu,
ut accepto molendino in Godebusch presenti onere principē supportarēt,
alleuarētq; inuenta undecūq; pecunia. Circūspiciētes illi reppererūt qui pe-
cuniā numeraret, ut rugientis clamores leonis cōprimerent. Erat autē tum
uicesimustertius post mille trecentos annus, cum gelidissimo frigore mare
constringeret ut pedestri per glaciē itinere de littore nostro in Daniā inq;
Prussiam mare transiret, dispositis per oportuna loca in glacie hospitij, si
quid cōmeantibus interuenisset. Propinquabāt Henrici Magnopolensis
nouissima tēpora, ubi sensit urgeri se ad mortē, ut omnia uite tempora for-
titer ac strenue perēgit, uolebat ultima non negligere, ubi eternitatis inest
ratio: igit̄ uocatis proximis, pro testamēto ordinauit construi monasteriū
Sanctę Clare, in curia sua opido Rebenisse, cui prędia ad sufficientiā dele-
gauit: monasterio Dobran, in sepultura patrū suorū, se condi iussit, legans
monile, licitatū ad quadringētas argenti marcas, dextrariū quoq; suū, cen-
tum argenti marcas precio estimatū, arbitror illa tempestate marcā argen-
ti cum usuali tum incidisse, quod longe contra est in dieb⁹ nostris, ubi usu-
alis ascendit ad duodecim, ut equiparet unam argenti. Iussit aboleri idem
Henricus, impositionem ruricolis inolitam, canum fruges uocāt, & quies-
uit cum patribus suis.

CA. VIII.

Vn. Wandaliā, ueteri nomine in ea regione prouinciam, admini-
straret Iohānes Nicolai proximi Pręsidis german⁹ frater, Iudei,
qui ab antiquo ibi māsitabāt, piaculare crimē (ut sepe alias) com-
misere in uenerabile Christi Sacramentum, in Craconē eius ditionis opi-

dulo, effractis ecclesie forib⁹, & sacratis inde postib⁹, furati sunt tremēdū
 Christi Sacramētū in pixide, multis sacratis ad causam infirmorū hostijs,
 qualdā pūctionib⁹ torserūt, alias scissuris lacerarūt in cōtumeliā Christi:
 ceteras ut conculcauerūt, sparserunt publico itinere, ut Christianorū etiā
 pedibus calcarent: Sensere primi sacerdotes furtum, & quid suspicarentur
 nō habebant, detulere rem maiorib⁹ in opido: perlata est ad Gustrowen-
 se Capitulū. Clerus indicto ieiunio postulauit a deo reuelari, quid factū
 esset de uenerabili Sacramēto: furem ne argētū, an sacramentū inuitasset?
 Cum deferret res ad dñm Iohannē presidem, cœpit statim suspicari quod
 erat, iussitq; rapi Iudeos in quæstiones: statim fatentur crimē, detegūt con-
 scios, corripitūtur omnes noxij in prouincia, sacratę hostię querūtur in za-
 bulo, crebrescunt miracula, fit populorū cōcursus, ex uotis piorū instruit
 capella, Christo laudes personāt: Iudei exquisitis supplicijs fracti, rotis ne-
 cantur: Nec longū tenor⁹ in mediō, ad annū Christi tricesimū post mille
 trecentos in Gustrow, similis execratio Iudeorū detegit, hoc ordine: Erat
 Iudæa mulier, ad Christū suscepto baptisate cōuersa, obuiā habuit in ui-
 co Iudæā, germani sui coniugē Eleazari, ea inuitabat conuersam in domū
 suā, humanitatis specie, at illa, deum inquit timeo, ideo me retraxi
 a cōmunionē Iudaica: stomachata Iudæa refert, quia pro facinore & flagi-
 cio exclusa es a Synagoga, ad Christianos te cōtulisti, ut laxi⁹ luxurieris,
 Quid, inq; illa, dicis o uenefica: cogit me calūnia tua fateri quod nunq;
 falsa sum, cur a uobis discesserim: meministi, cum uenerabile Christi Sa-
 cramentū a Christiana muliere coemptū, pungeretis in Synagoga astāte
 me, & uelut infantis uagitū audiēte: terruit me iniuria, mouit me rei mira-
 culū, uisitauit deus cor meū, ut protinus fugerē a uobis in ecclesiā, affecuta
 misericordiā cum baptisate, quam utinā tu & tui omnes ex animo requi-
 reretis, hæc erat uera a uobis declinādi causa, non quā odiosa fingis. Audi-
 uere nō nulli uerba mulieris, & cœpit obseruari Christiana ad ueritatis in-
 dagationē. Res peruenit ad Iohannē principem, & zelo dei feruens, excla-
 mat: Num perfidū gen⁹ potest a cōtumelia cōditoris cohiberi: ilico iussit
 omnes in urbe teneri Iudeos & adhibitis quæstionib⁹, cœpit indagare ue-
 ritatem, sed adeo callum pectoris in gēte obduruit, ut quib⁹ res in uero fu-
 erit peracta, neuter sex⁹, nulla etas fateret. Adducta est Christiana mulier
 que uēdiderat, profugerat enim, cum audisset rem detegi: in cōspectu dñi
 Iohānis cōfessā est crimē suum, uitā deprecata, quia fallente diabolo corru-
 isset, emēdatura uitam saluari pœnitētia: Erit, inquit uile, digna operis tui
 remuneratio, tantū deprecare deū, ut propiciat⁹, tibi ueniam largiatur: iussit
 sitq; mox cōcremari: Tum missis militibus ad maiorē gētis Eleazarę, suas-
 deri fœcit, ut detecta hostia, quā male extraxerint, saluet se ac gentē suam,
 suscepto baptisate: Ille respondit, nunq; se contra ueritatē dicturū, etiā si
 ignominiose sibi ac suis sit moriēdū: nobilis uxor Iohānis interpellabat cō-
 iugē eiusdē, si ea flexa uirū emolliret: quod ubi perspexit Iudæ⁹, exclamat,
 constās esto mea Methilda, nihil te terreat, pro ueritate moriētes in sinum
 Abrahę mox euolabim⁹, iussit apparari in cōspectu pyrā in gētē, ut presen-

Iudeorū impie-
tas.Indicitur iei-
unium.Prudēs pres-
sul.

Miracula.

Alia Iudeos
rū impietasIudæa cōuer-
sa miraculo-
sa.Iudei ad que-
stionē positiExclamatio
pfdi Iudæi

Cōditio ob-
lata p̄tinaci
Iudæo.

Responſio
Sacerdotis.

Inueniē Ho-
ſtia ſacra cru-
enta.

Letuanie p̄s
Chriſtiana.

Responſio
p̄ncipis Let-
uanorum.

ti ſupplicio terreant̄, omnes cōcremādos, niſi detegerēt uenerabile Chriſti Sacramentū: nemo mouetur, iuſſit cœteros in ignē proijci, ſeruato Eleazaro cum uxore: nūc, inquit Iohānes, tuū eſt eligere quid malis, uiuere in honore, an mori in cōtumelioſo ſupplicio: detegenti quod requiro, & deinde baptiſato, copioſam facio prouiſionē, ut cum uxore uitā agas nō iniucūdā, indurat̄ aut̄ cōcremaberis. Ille quaſſans caput, nihil dicit: proijcitur uxor in ignē, non mouet̄: mox & ille cōcremat̄, cum ſe cōtra ueritatē loqui non poſſe, teſtaretur. Mirat̄ Iohānes, cœpit intra ſe cogitare, ne forte ſacerdos qui cōuerſam baptiſarat, odio in Iudæos flagrauerit, cum muliercula rem cōfinxiſſet: utroq; aduocato, dixit: niſi fuerit a uobis detectū quod detuliſtis Sacramentū, iam compertū habeo a uobis compositā fabulā: proinde, Iudæorū innocuā necē ſanguis ueſter expiabit: Territi, reſpexere in alterutrū: tum ſacerdos, Habes preſentē quę fateſ quid uiderit: audisti uen- ditricē, quę non negauit: ad me crimē quid pertinet: qui nihilū ac debui, feci: audistis, ait ille, decretū, mulier nihil diffiſa, ait ſacerdoti: modo ſit nobis ingreſſus in fratris Synagogā, inueniem̄, miſerāte deo, qđ querimus: deuotiſſime ſe negotio coaptarāt: premiſſo ieiunio, ac ſacra cōione cū precib⁹, & aſſumptis uiris grauib⁹ ex opidi cōſularib⁹ foderūt diu: demū cū iā obrepliſſet deſperatio, inuenerūt uitro tectā peplo inuolutā, hoſtiā, qua tuor locis cruentā. aduocāt clerus, pulſantur campanę, in laudes Chriſti ora laxātur: capella in loco inuētionis, de oblationib⁹ accurrentiū, erigit, eccleſiaſtica ſtipendia fundant̄, ad cōcinnandas deo laudes. Permāſit capella in annū tertiu, poſt quingētos ac mille: tum enim cōflagrante opido ab igne fulguris, cum eccleſia parrochiali, deperijt: in uigilia apoſtolorum Petri ac Pauli.

CA. VIII.

Et uania, terra haſtenus (niſi ex quadā parte, Chriſti fide illuſtrata) cum maiori parte prouinciarū, uanis adhuc ritibus inſordere, idolis dedita, per hęc tempora ſpem ſuę conuerſionis preſtare uidebatur: Nam Frideric⁹ Rigenſis archiepiſcop⁹, certo nitens fidedigno rum teſtimonio, ſcribit Iohāni. XXII. ſummo pōtifici, tum in Gallijs Au- nione curiā fouenti, propter Romanorū tumultuationē, dignetur ſua ſan- ctitas mittere Episcopū & abbatem ad poſtulationē Letuanorū, in quibus oſtiū fidei uiſus ſit aperire Deus: Nam eius gentis principes hoc polliceri uidebant̄, ſi Romani pontificis illis accederet authoritas: erigere eccleſias, fundare monaſteria, in animo haberēt. Nihil cunctat⁹ pontifex, ānuit po- ſtulis, mittens episcopū cum abbate & clero cōpetenti: qui ubi in Liuo- niam peruenere, perducti ſunt ānitēte archiepiſcopo Rigēſi memorato, in cōſpectum Letuanie principis, expoſito legationis ſuę mādato: Cum bar- barus uir iam animū mutaſſet, in hanc ſententiā ferē reſpondiſſe: Papā ue- ſtrum nec noui, nec noſſe cupio: fidem ac religionē, quā paterna traditione accepi, in ● permanebo: certās pro illa a ſanguine uſq; ad mortē. Legati ubi audiuerūt, deiectis in terrā frontibus, non leti redierunt: tantū itineris tantū periculorū, per mare, per terras, emēſi. Sic ſe res habet, Antiquus ille hoſtis, princeps tenebrarū, Aegypti tyrānus Pharaon, non dimittit populū

dñi, nisi in manu forti. Fratres domus Teutonice nō illis erant uiribus, ut sine proximorū regum auxiliarib⁹ armis gentem Barbaricē ferocē & multitudinem innumerabilē inuaderent. Poloni enim tum alijs impliciti belis, rem sinebant intactā; que totius regni uires deposcere pro sui magnitudine uideret. Oratores summi pontificis sine fructu redierūt: Ipsi tñ mercede sua apud dñm non fraudati. Scriptū est enim: Reddet deus mercedē laborē sanctis: laborē inquit nō euētū: nō enim est in hoīe uia eius. X.

Akoldus interim rex Polonorū memor, quid regnū suum aliquā a marchionibus de Brandēburgo pateret, cum incursione facta rex caperet, & Marchia noua regno adimeret: in eam rem armis ulciscendā, uires multas collegit. Accessere illi Letuani, quorū regis filiam tenebat uxorem. Accessere Vngari, q̄ rex illorum filiam Lakoldi coniugem haberet. His agminibus cinctus, mouit in Marchiā. Fratres Teutonici iter tum incolume prestiterē Letuanis, q̄ bellum a gēte in se auertere non auderēt: presertim, cum in auxiliū prodirent regis Polonorū: preterderant aut marchioni quietis sue causam ijdem fratres, q̄ a summo pontifice, qui patrē marchionis Regē Romanorū ex cōmunicatum haberet; literas ea de re accēpissent. Ergo Poloni his aucti uirib⁹, nec ullis tardati respagulis, in Marchiā duxere: p̄dis & captiuitatib⁹ omnia uastātes. Abducti uiri, mulieres, iuuenes, uirgines, senes cum iunioribus, sine numero: pecora cum omni suppellectili. Obsessa ab illis urbs Prinslauia, & aliquādiu oppugnata. Erat inter Polonos, qui illam Christiani populi presertim ab infidelib⁹ Letuanis cladē miseraret, sciēs q̄ onerosus q̄ odiosus esset rex Dawida Letuanorū, sue ditionis Christianis. loco ad insidias prouiso, eundē regē Ploscouia egrediētē, admissō equo infestissima hasta incurrit, & gladio p̄fossū, extinxit: citissime cursū uertēs, ut celeri ad cursū iumēto, hostiū uindictū manib⁹ eriperet. Hic erat exit⁹ p̄fidi regis, qui Christianismū suscipere contēneret, illuderetq̄ uanis promissis de lōgissimo uenientib⁹ itinere: quicq̄ subiectis Christianis grauis immineret. Poloni euastata prouincia, cum nemo prodiret in aciē ex aduerso, agmina sua reducere. Sic etiā hodie res geruntur in eis regionibus: non stataria pugna totis cōfligunt acieb⁹: excursionibus agūt inuicē, & redeūt, idem passuri ab hostibus sequētib⁹, posteaq̄ illi exercitū suum iam dimiserūt. Ita Russi, Letuani, Turci, Tartari, hodie pugnant: nisi enim casus faciat obuios, non demorantur hostem donec prodeat in aciē.

CA. XI.

Vo tempore, cum Henricus Magnopolis dñs, bellum renouaret q̄ in Iohannem Wandalicē dñm, quoties antiqui uulneris memoria recrudesceret, infestis cohortib⁹ concurrerūt ad cōtermina pagi, quod dixere, Frederckstorp: Ibi multis in p̄celio captis, Henricus Iohānē cōiecit in fugam, cogitq̄ malis in eum plurimis, ut domi quiet⁹ maneret: non enim equis aut uirib⁹ aut simili ad p̄celia erat fortuna. Per idem tempus Nicolaus de Wittenburgo comes (pars est ea comitatus Zwerinēsis per partes diuisi, cum multi essent filij coheredes) quo cōsilio, nō est omnino dicendi locus. Sed tñ si principat⁹ per Germaniā indiuisi manerēt, lon-

Lakold⁹ rex
in Marchiā.Vastat Mar
chia.Trucidatur
rex infidelisQuib⁹ mos
pugnādi per
incurSIONES.Detestat di
uisionē prin
cipatuum.

Frācie unus
princeps.

Comitatus
diuisus.

Frater mendicās ingra-
rus in eccle-
sia ſeculari.

Ma-
ximoni-
um inter pu-
eros.

Graue illi ne-
gare qui po-
teſt cogere.

Rugianorū
dñs ſine he-
redē obit.

ge formidabilior eſſet uirtus eius, q̄ ſit modo, cum ſit multis partib⁹ dimē-
brata; ut crebrius in ſe uerſis uiribus, abutatur euifcereturq̄, q̄ ab exteris
ſuperet: Non ſic Francia, que ſemper ſtudet unico per omne regnum prin-
cipatui: unde fit, ut crebriorib⁹ uictorijs illuſtretur, min⁹ ciuilib⁹ bellis la-
ceret. ſed hec alias. Nicola⁹ comes de Wittēburgo (quod dicere inſtitui)
tum rebus excedens humanis, duos reliquit filios, Nicolaū & Guncelinū
quod in eam rem ab annalib⁹ receptū cōmemoratur, ut uideam⁹ quibus
tum ſciſſionib⁹, etiā comitat⁹ unus eſſet diuiſus: cum alij de Zwerino, alij
de Wittēburgo, comites cenſerētur. Qua etiā tempeſtate, iam de eccleſia
Caminenſi erat cōtentio: uetus paleſtra litigantiū, uacuata erat, morte epi-
ſcopi cathedra, Canonici elegerūt de ſuo numero, Iohannē de Gottingen
uirum preſtantem & illo in eccleſia loco dignū. Papa prouidit eccleſie, de
quodā fratre Io. ordinis predicatorū: q̄ uel electionē preueniret, uel quid
in ea uitij deprehenderet, aut q̄ plenitudine ſue poteſtatis, ut ſolent, ute-
retur: nondū extātib⁹ principū Germanie cōcordatis: que repagulū obij-
ciunt. Hic frater ueniens in eccleſiā tam erat gratus, q̄ ſus, ut ferūt, in uicū
Iudeorū. quid enim nūc facerēt: qui cum ſuis, deq̄ ſuo corpore electis, uix
agunt pacifice: quid facerent de alieno: Sed Papa ubi intellexit, litem dire-
mit: ut prouideret memorato fratri Iohāni de eccleſia Verdenſi tum uacā-
te. patientiores illi uidebātur ad alienū pōtificem q̄ Caminēſes. XII.

Enerat tum Lubicam, Bertoldus de Hēnenberg comes. nobiliū
u ſolēni ſecū apparatus ducto: ſecū etiā adducēs Ludouici marchio-
nis puerū nouēnem, filiū: ut inde trañceret in Daniā, deſponſatur
rus puero filiā regis Danorū Chriſtopheri: ad eam ſolēnitatē honoris gra-
tia, multi euocati principes, uenerāt: Inter quos Henricus dñs Magnopolē-
ſis, acer in armis, qui magnā Marchie Brandēburgēſis ſibi partem, per ar-
ma cōquiſiſſet: interpellat eum rex ſecreto, uelut caſſib⁹ in regno clauſum:
incertū an comitis memorati cōſilio, ut accepta pecunia, eam reddat ditio-
nem marchioni: aut, ſi id mallet, in man⁹ regias. Sciens Henric⁹ graue eſſe
pernegare illi, qui etiā cogere poſſit, cum eſſet in alieno: Reſpōdit regi: una
ſe nocte deliberatur, facile de his rebus cum illo trañſigere. Ille mox ubi ad
ſuos redijt, iubet ſub noctē expediri nauim: ſecreto, feſtinuſq̄ redijt in ter-
ram ſuam: Comes ubi expleto in Dania negotio ſuo Lubicā redierat, euo-
cat Henricū principem memoratū: cūq̄ illo agit, ut Henric⁹ acceptis uis-
ginti marcarū milibus, Brandenburgēſis monetę, reddat principi ſuo ter-
ras ademptas: in ſuper ſcōd⁹ perpetue pacis inierūt: ut in reliquū tempus,
ſuo quiſq̄ cōtentus, cōmunes hoſtes iunctis uirib⁹ perſequerent: inq̄ eas
conditiones diſceſſere. Quo etiā tēpore Werſla⁹ dñs Rugianorū excedēs
e terris non reliquit ſui corporis heredes: cuius terre dominiū, uicini prin-
cipes omnes ambierunt: rex Danię, dux de Wolgaſto, dñs Magnopolen-
ſis, princeps Wādalię: pro ſe quiſq̄, cōtēderūt. Sed regi, q̄ maiorib⁹ eſſet
uirib⁹, q̄q̄ antiquū in eo feudū collocat, maior eius pars tum cōceſſit.
Nomē enim (quod diximus) habet illa inſula & uet⁹ & illuſtre: q̄ Gothi
primū egreſſi Suecia, diu ibi habitantes, in magnā gentē coaluerūt. Lōgo

bardi quoque longo post tempore in ea commansere: sed utriusque ad maiora egressi regna, genti Wādalorū suā prouinciā reddiderunt. CA. XII.

Agdeburgi per ea tēpora archiepiscopatū administrabat Burchardus de Scrapelaw comes: uir singularis & industrię, & religionis: qui annis in pōtificatu nouē atque decē, cū laude peractis, illū habuit exitū, quem Christianis temporib⁹ nemo pontificū est expertus: uir erat sobri⁹, pius, castus, fortis, prudens: & qui iura ecclesie sue, magno semper labore tueret: multa illi foris bella, multę ab ciuibus dissensiones: Ministeriales quoque ecclesie sue, illi se aliquā opposuere: sed nō potuit de loco moueri cōstantię quadrāgul⁹, ubique uictor supabat. Ciues illi Magdeburgenses infesti fuere, quę improbā eorū uoluntatē refrenaret: lingue maligneque, mēdaciter plurimū illi in populo odium cōsciuerē. Cessit, & abstiuit urbe: clerus quoque cōcessit: non tñ omnis uno erat animo in pontificem suū. Erāt inter ciues quib⁹ fideret archiepiscopus, qui multa pro illo ad populū intentabāt, ut recōciliaretur suo dño, pollicentē omnes, si ueniat in conspectum, nihil mali passurum, multorum etiā nubilos uultus discussurum: cum presente se, melius omnia quę per interpositos acturos. Itaque fidem facit cōmunitas, uiris probatis, quib⁹ sciebāt archiepiscopū crediturum se cum synceritate cum illo in gratiā redituros. Venit ille, & reb⁹ ut uidebatur omnibus cōplanatis, concordia integratur: iurante utraque dissidentium parte, super uenerabili Christi Sacramēto. Credit archiepiscopus rem germanitus cōpositā, stirpitis extincta odia: abit, reditque ex cōmodo, in ciuitatē: nihil etiā mali suspicat⁹: recrudescūt irę in populo, erant inciores pessimi, prodūt se multorū diu latentia odia, iam presentē in palatio suo circūstunt, uelut captū asseruant in cōclauī: Capitulū uel aberat, uel non omnino, ut debuit, fideliter astitit pōtifici. Audit ille indignantiū murmurā, rationē se omniū pollicet redditurū: emollire tentat seuiētes, blanditur, pollicetur, nihil proficit. Reperit mane scriptū creta, in forib⁹ cubiculi: Verbum quod supra Christi corpus iurasti, non implesti: iussit deleri, renouatur. Iam uidet quid moliātur: alloquit propiores, reddit factorū rationem: surdo fabulā narrat. Alio uidit item tēpore scriptū: Frangenti fidem, fides franget eidem: Iam certā sibi paratāque cernebat perniciem: itaque Dño se, & causam suam recōmendans, expectabat euentū. Sub noctem rapit in carcerem, tenebrosū, squalidū, profundum: oneratur catenis, macerat inedia, mille excruciat modis, uir deo dignus, quē improbi diu habere pontificem non mererentur. CA. XIII.

Die nati Iohānis, ad festum usque Matthei sedebat in tenebris, lucerna lucens: Iam cōsiliū parricide firmauerūt. Eligunt uiri quatuordecim: de Magdeburgo octo: de Hallis quatuor: de Caluis duo, ueste per omnia simili, & laruis induūt: ut etiā inter sese nosse nō possent, quis esset quisque. Clauas manib⁹ preferētes irruunt in carcerē, clamoribus testati nequicię ebrietatē. Vincit pontificē, ludibūdi choriantū in morē circūierūt: & ut in tenebris poterant, clauis sepe innoxius iacentē tegerūt. Iam uertigine in errorē acta: ut internosci, quis cederet, nō possent

Virtutes archiepiscopi.

Archiepiscopus cessit ab urbe.

Fides cōtatis Magdeburgensis.

Capituli cēsurā.

Archiepiscopus carcerat.

Eligunt parricidā.

Modus necis p̄sulis.

Laruari ne
cāt pōtificē.Cadauer per
annū in car
cere.Vir iustus
perijt.Decanus ele
ctus capiturLantgrau⁹
HassieLakold⁹ rex
Poloniæ.

Bellum.

Arma foica
Polonoz.

Treuga.

unus ex his, claua ferit caput pontificis: nec opus fuit ictum iterare: uertigi nem tñ cōtinuarūt, donec mortuū esse non dubitarēt. egressi ponūt laruas nec inter eos quis necē peregisset, sciebatur: nisi q̄ omnes eque noxij & essent, & haberi uoluerūt: qui uno cōsilio grauissimū parricidiū, & atrocissimum facin⁹, peregerūt: nec refert cuius manu interierit, qñ omniū conatu cōsumatū est scelus. Linq̄uitur sanctū in carcere cadauer, anno pene toto. Ignorabat capitulū uacare ecclesiam: iam pene in obliuionē uenerat pontifex: Cum ciues, uelut ignari rerum, inspectare uadunt quid agat carcerat⁹: reperiunt iam fetore grauē, uermibus scaterē: diuturnitate pene cōsumptā carnem: Enūciant defunctū in carcere. Non potuit internosci pōtificis, nisi in capite signū: extrahit: in medio templo tumulatur, lachrymantib⁹ per circuitū bonis omnib⁹, q̄ uir iust⁹, & pōtifex inter suos, tam miserabiliter lacerat⁹, periisset. Sed illi tñ sequuti sunt casus: ut non letent de grauissimo in pōtificem scelere. Interdictum per urbes diuinis officijs: Excōmunicati omnes cōscij. Episcopus Mersburgensis, cum amicis suis non paucis, gladium distrinxit: ut uindicaret carnalē. Sed qui celsus est, meliora peruenit ad regna: accepitq; p̄cemia patientiē, iusticiē, sanctimonie: uir imprimis inter sanctos martyres numerandus. Eligitur in eius locū decanus, uir decrepitiē etatis. Ascendens ipse pro cōfirmatione, capitur a Romanorū rege in odiū summi pontificis, qui gladio suo abuteretur in eundem Ludouicū regem. Nam & ipse Burchardus archiepiscopus parens papalib⁹ literis, regem ipsum excōmunicabat. Electus in carcerē tractus, nō diu superuixit. Papa filio Lantgrauij Hassie (Latini dicerent comitem prouincialē) de illa prouidit ecclesia. nam ipse tum Lantgrauius Auinione fuit, ex quibusdam causis cum coniuge.

CA. XIII.

Akoldus per ea tēpora rex Poloniē, toti⁹ regni sui uirib⁹, intrauit Prussia, q̄ fratrib⁹ ordinis Teutonicorū ex causis tum aduersaret: igne ferroq; omnia fedabat: Quātas uoluit p̄edas abegit: nec erat ex fratrib⁹ qui obgāniret, aut egredere: imparati enim occupabāt. Sed cū rex uictorē reduxisset exercitū, fratres ipsi, coadunatis undiq; uiribus, ducunt in Polonia, lege talionis reddētes, quod sunt passi: Munitiones, que non sunt satis in Polonia fide, obuias deiecerant: que ferro expugnari non poterant iniecto igne cremabant: Nam sunt pleraq; omnia illius regionis lignea p̄sidia. Ita fratres par pari referentes & ipsi p̄eda onustum reducunt exercitum. Neq; rex dimissis quas ante habuit copijs audet se credere campo: aciem opponens grassatoribus. Posteaq; illi in sua sunt regressi, rex longe contractis armis, ab Ungaris, Letuanis, Turcis: quibus suas copias coniunxit, iterum mouit in Prussia. Tum uero sequebat in omnē etatem, neq; sexui, neq; religioni parcēs. Incēsis, iniecto igne, opidis, & arcibus, magnis uastationibus omnē perdidit terrā Culmensē: quaq; ierat reliquit omnia ad imū uasta. Ipse magister fratrum Wernerus: cum armis par esse non posset: misit oratores, qui treugas cōstituerent in diem Pentecostes. Quid enim (inquit ille) mutuis abutimur uiribus in alterutros: per intestina uulnera Christianismū lacerātes: Cur non poti⁹, rebus cōpositis,

Sociā arma cōuertimus in infideles: Conuenit inter eos ut Magister arces duas obsidū loco regi traderet: Dobrin atq; Brandēborg. In eas tum conditiones rex reduxit exercitū. Interim Magister ipse, cum non satis fratribus placeret: ab eorum uno in arce metropolī Marienborg, trucidatur.

Magister trucidatur.

Assumpto deinde per electionē nouo magistro: renouatur bellica expeditio: & primo arcem Brandēborg regi obligatā armis recuperāt, ui bellica fulminātes. Inde ducūt in Poloniā, & que priscis superfuere uastationibus euertunt: Opida & arces uorax ignis cōsumpsit: peragrātesq; nullas regis copias experti obuias, prēdis onustum exercitū reducere. Vix se in sua disperse receperāt, rex iterū sequitur redeūtes, cōpensat que fœcerāt: sed fratres pertesi damnorū, aliqñ aciem opponere regi constituunt, digladiaturi cum Polonis. Igitur educūt in hostē. Cōcurrentes aut magno prelio, decertant: cecidere utrinq; plurimi: sed maior pars ex Polonis. Erat quidem incertum ubi uictoria cōstitisset: sed ubi erat, cruenta fuit, nam mutuis cedibus oppressi plurimi, superstitēs reliquere fatigatos, prōptissim⁹ quisq; ex ordinis preceptoribus in acie cecidit. Ea strage peracta, aliqñ rebus per cōditiones cōpositis, utriq; quieuerunt.

Prelium cruentum.

CA. XV.

Enricus dñs de Magnopoli, per hęc tēpora circa tricesimū post mille trecentos, cōcessit in fata: relinquēs duos paruulos, Iohannē

Obijt Mag⁹ nopolentis.

& Albertū. Cōmendabat autē moriens urbium suarū primarijs Rostockij atq; Wismarie prelidib⁹: ut tutelā filiorum impuberū, suorum principū, fide credita implerent: quoaduscq; iam adulti, nossent reb⁹ ipsi suis preesse atq; prospicere. Albertus aut prior uxorem duxit, germanā regis Suecię Magni. Ipse tum gubernacula apprehendēs, prudenter & fortiter terrā suā gubernabat. Vix duo intercessere ex hoc tempore anni, & recrudescbat bellum inter Polonos & Prussos. nam rex Lakoldus memor acceptę cladis in Prussia, uindictā exercere cōstituit (Fœlix superq; si sudorem & sanguinē pro Christi religione amplificanda tantū profudisset) magnis iterū agminibus cōtractis, Prussiā ingreditur: Ipsi fratres iam prospicientes regis molitiones, auxiliaria etiā ipsi arma contraxerunt. militari enim genere nati omnes, qui arma portāt facile cognationē quisq; suam ad arma deuocabat: ostensis magnis de prēda premijs: occurrūt uenientibus ex aduerso hostibus. tum uero ubi concurrunt, acris pugna cōsurgit: magnis utrinq; uiribus: magnis animis, & odijs cōcertarūt ingentibus. Stabat diu anceps uictoria: Ipse acies pertinaces, certe non cedere: diu paribus certauere uiribus, cecidere hinc atq; inde plurimi: sed tum uictoria Polonis prouenit, cęsi, ex Aduocatis Russę de Plawis, & iunior comes de Honsten: comes de Aldenburgo graue uuln⁹ accepit in faciē. multi uicissim tum capti: sed exuperabāt damna fratrū. O quātus poterat eo sanguine parari Christo exercit⁹: Sed non hoc agit, ut semper uiciniora saluti, gerant inter homines: etiā si hoc ab initio profiteant. Hoc erat illud tempus, quo sub Iohanne eius nominis, XXII. scindebat ecclesia, de uisione separatarū animarū: cum nōnulli ex fratribus minorib⁹ pertinaciter tuerentur, illam differri usq; ad nouissimā diem: quibus multū inherere uidebat pontifex

Bell⁹ recrudescit.

Victores Poloni.

Scinditur ecclesia.

Sed fratres ex aduerso predicatorum, docebant, mox resolutam corpore animam iusti, caelos ad beatam uisionem penetrare: quibus prelati & doctores fere oēs, in palladio Parisiensi subscribere: qui etiam ea de re misere litteras pontifici. Scripsit & rex illorum temporum Francie Philippus. Tergiuersationes diu erant plurimum multorum: cum fratercelli garrere non intermitterent: sed preualuit ueritas dicente Christo ad latronem: Hodie mecum eris in paradiso. XVI.

Fratres garruli.

Et uani pro magna parte in perfidia natiui erroris permanentes, pacem habuere, dum Poloni atque fratres Teutonici ordinis colluctarentur. Quibus rebus post multa ac diuturna mala iam pacatis: marchio Brandenburgensis Ludouicus Romanorum regis filius, & Henricus dux Bauarie, magnis agminibus adunatis, mouere in Letuaniam. Accessere illis tam magnis copiarum ductoribus fratres Teutonici ordinis, & armis iunctis, iam sue professionis negocium agere insteterunt: obuias quasque munitiones demoliunt: deditio nulla est alia conditio, quam ut sacram Christi fidem suscipiant. Profitentes, ex more Christiano baptisant: Multus populus in ea barbarie accepit conditionem. Nobilitas cessit retro, non ausa opponere uenientibus aciem. Henricus memoratus dux Bauarie, ut magne & laboriose ac sumptuose expeditionis monumentum relinqueret, in hostica terra: erexit & communiuit arcem: quam de sue gentis uocabulo, Bayerborg appellauit: impositoque presidio fratrum ordinis Teutonici, uictores tum exercitus reduxere. Sed non erat unius expeditionis negocium, tantam barbarie ab inolitibus erroribus tam cito reuocare: Iterum atque iterum urgendi commouendique erant armis, non modo exteris, sed uiciniore de regno Polonorum, qui quid diu rem dissimulanter egerunt, nihil stabile, nihil permanens, in ea prouincia poterat constitui. Vix prima terre limina senserant motum, nam nobilitas que presentibus cessit, facile reuocauit infructum populum ad consuetos errores. CA. XVII.

Expeditio in Letuaniam

Arx Bayerborg erigitur.

Per dissimulationem nil stabile.

Oratores Cenesaris.

Cete gradia.

Bellum super regno Francie.

Enerant per id tempus Romanorum regis oratores Lubici: Iohannes de Hennenberg comes, & duo milites, cum mandatis & literis: ut ipsi quibus possent uiribus instarent, senatusque Lubicensis anniterent: ut Otto frater regis Danorum Waldemari, nuper captus prelio a comitibus Holsatie, bonis conditionibus laxaretur. Ostenditque senatus se cooperationi spontaneum: effecitque, ut super ea re apud comites instantia fieret: peruenit aliquam res in tractatum & disceptationem, nec inueniri poterat uie ad eius relaxationem: tam difficiles fecere conditiones: tanta allegabant pro suo iure. Frustrati oratores cum Lubicensibus, infecto negotio redierunt. Erat tricesimus quintus post mille trecentos, cum prodigii loco habitum est cete grandia innataisse Trauenam, peruenissetque ad urbis uiciniam, longitudine octo & decem, uiginti, quatuor & uiginti pedum: que fuit necdum aduulorum, sed media etate crescentium, magnitudo. Quo etiam tempore cepit inter reges Francie & Anglie diuturna illa de regno Francie conflictatio. obierat sine mascula prole rex Francie Karolus: successit Philippus de Valesia comes: proximus, ut ferebatur, ex masculina heres linea: sed propior erat ex matre rex Anglie Eduardus, cuius erat genitrix filia regis Francie Philippi, cognomemeto

pulchri. Id bellū in multa tempora est protractum: per multorū regum successiones: in quo infinit⁹ sanguis profluxit. Erāt quidē & antea de Normādia inter reges memoratos bella grauissima: sed nullū huic, magnitudine odiorū, & temporū diuturnitate, cōpar. Tempora signasse, nobis sit satis. Nam Frācorū res scribere non suscepim⁹: cōtenti professis. XVIII.

Vdouicus interea Brandēburgensis marchio, uxore defuncta, res

Ispexit ad secūda uota. Erat puella insignis, heres unica Stirie, forma & pudicitia singulari: iam nupta filio regis Bohemie. Ea cū uiri quereret impotentia, materq; esse uellet: egit occultis apud Ro. regē literis: ut filio eius marchioni iam uiduo uxor esset: dotem allatura nō uulgarem. Placuit res regi, filioq; suadet, ut eo animū inclinēt. Ille raptū detestatur: esse in regno plurimas suo thoro dignas, uirgines, ac uiduas: nunq; se per scelera inire thorū. Pater contra: non esse raptū, ubi mulier agens lege, cōtendit iure diuorciari. Quid multa? persuadet filio: Ille uolentē rapuit puellā: que ubi in tutū peruenit, a priori diuortiata marito, per sentētiam iungit coniū Ludouico marchioni. Non tulit iniuriā rex Bohemie Iohānes: cōtrahit ex Vngaris Franciscq; ingentia auxilia, ac ducit in Ludouicum marchionē. Ille non imparatus, copias ingentes in armis habuit: excipit Ioannē regē cum agminibus uenientē: & manu collata, Bohemū agit in fugam. Serpsit in longā memoriā ea iniuria, nec facile potuit obliuione deleri, que tam atroci facinore, sumptuq; infinito ei cōstiterat. Iohānes rex magno bello inter reges Francie & Anglie se immiscuit: ibiq; pugnās acris prelio perijt. Wentzlaus iniuriā suam exequut⁹ est post patrē: sed cum interim defuncto Ludouico Romano regi successor quereretur: Wentzlausq; rex Bohemie, filius Iohannis, mutato nomine, ut Karolus diceret: in eum dignitatis gradū proueheret: excitauit Karolus Ludouico emulum: qui se diceret Waldemarū marchionē, nō uita functū, sed peregrinatione subtractū, cum pro eo ex cōposito aliud cadauer tumularetur. Cum multi principes astipularentur, tam multis & magnis rerum indicijs, ille falsitatē conceptā peruestiuit: Romanorūq; rex nō inuitus audiuit hosti emulum esse excitatū: Itaq; filū cōceptę inter eos amaritudinis in longū ducitur. Cum aut Ludouicus marchio, patris heres, imperij teneret insignia, cōmunium interuentu amicorū, ea re gratiā sibi Karoli comparat: ut ea tradat regi iam electo, Karolus eo prestrictus beneficio, antiquat aboletq; iniuriā: coniugē quam tulit habere permittit: inuestitq; de Brandenburgēsi, deq; Stiria utraq; Marchia, & de Bauaria paterno principatu, posthabito adulterino marchione: de quo plura in Saxonia. Sed hec per preoccupationē dicta longo tempore sunt subsequuta. XVIII.

P Er ea tēpora cōuenit Lubicā memorabilis cœt⁹ principū inferioris Saxonie, qualis ex omni hominū memoria nullus extitit. Conuenerant enim archiep⁹us Bremēsis, Brādenburgēsis, Swerinēsis, Raceburgensis, Lubicensis, & Halberstadensis, episcopi: & ex ordine secularium, Brandēburgensis marchio Ludouic⁹, de Brunswico, de Luneburgo, deq; Stetino, de Wolgasto, de Saxonia duces: de Holfatia, de Zwerino, comites.

B ij

Puella queritur impotentiam uiri.

Rapitur puella uolens.

Fugit rex Bohemie.

Adulterin⁹ Marchio.

Aboletur iniuria.

Magn⁹ principū conuentus.

Pax in sex
annos.Marchio des
fenfor Lubi
ca.Nuptie res
giz.Clerus & pop
ulus Ham
burgensis dis
sentiunt.Mendicantes
contra clerum.

Concordia.

Populus res
siliis.Clerus Rome
victor.

tes: de Magnopoli, deq; Wandalia, dñi. Milites militaresq; sine numero. Colloquiū fuit de generali terrarū pace, deq; innocuo itinerantiū transitu, ut interdican̄ latrocinia: iurataq; pax est in sex annos. Hunc aut̄ tam celebrem cōuentū illustrare nuptie dñi Nicolai, principis Wādalie: cui Albertus Magnopolis dñs, germanā sororem dedit cōiugem. Anno deinde proximo rediit in eam urbē Ludouicus marchio memorat⁹, literas prefe-
rens imperiales, que illum declararent esse defensorē Lubice: q; longe posita in ultimis imperij finibus, multis undecūq; afficeretur incōmodis: pro qua re cēsum illi annuū Imperator ab urbe deputauit: audierat enim quia ciues superioribus annis, in eam causam Erico Danorū regi, pecuniā dede-
runt. Ille tum a ciuibus permagnifice excipit: & exquisitis honoribus, per dies quibus apud eos commanebat, habitus est: cum multa gratitudine se semper urbis futurū spondet, & protectorē, & prouectorem. Venerant eo comites Holsatie Henricus & Iohānes: cum quibus inter alia egit ut Waldemarū Danie regem, Christopheri filium diu regno exulantē, per Ger-
hardi comitis nuper in Dania cęsi, factionē, reducerent in Daniā: idq; polliciti comites, perfecerūt. Waldemarus aut̄ Sleswici dux, pridem rex ap-
pellatus, his nūc rebus accedens in Sunderborg, regi despondet germanā suam, coniugē: ubi etiam nuptijs regali luxu peractis, regem dux deduce-
bat in Wiborgū: eo totius regni proceres euocati, sacramēta renouat: abo-
litis omnibus iniurie fomitibus. CA. XX.

h Oc est illud tempus, quo in Hamburgo perniciosissima clero, tur-
batio uigebat: exorta de predijs & domibus, in urbe clero quo-
uis titulo obuenientibus, pretendebat clerus, deberi quoq; sibi ius
ciuilitatis: non dissimile laico populo, q; sacerdotia publicis reb⁹ inessent: Senat⁹ cum ciuibus repugnabat, miscuerūt se ciuilibus causis (ut fit) non-
nulla iniuriarū capit in clerū: cum populus non contentus iure agere, uim
inferebat: prepositus in ecclesia publice cōuiciat⁹, puluereq; in contumeliā
asperfus: q; ille iurisdictionem in quosdam adulteros, seuerius intendisset:
decanus etiam gladio petitus in ecclesia diceret: alij sacerdotes affecti uer-
beribus & plagis. Itaq; interdicitur in urbe sacris, cedit Capitulū loco, fra-
tres cum laico populo proteruiūt: predicatorēs tñ in uiam redcunt primit-
minores diuti⁹ insaniūt. Archiepiscopus Bremēsis, loci ordinarius, Burkar-
dus: cępit rem totius cōtrouersie serio cum suis tractare. Aderāt cōsular-
res nunciij cum mandato etiā in scriptis, preter suam cōsuetudinem. Fit ad
plenū cōcordia, literis desuper editis sub sigillo eiusdem archiepiscopi: mit-
tuntur Hamburgū: approbant a senatu: & ex superabundāti, literę de ras-
to remittuntur, si quid ab oratoribus supra mādati formā uidetur appro-
batum. Omnia in trāquillo esse iam putant: ecce recrudescit uuln⁹, subito
resiliunt a prioribus placitis, ciuiū obtendunt dissensum, qui non sinant in
eam formā durare cōpositionē. deuoluitur causa in Romanā curiam: diu
ibi litigat. missi ex capitulo, missi ex senatu duo cōsulares: duo inuicē ger-
mani altrinsecus tuentur aduersas partes. Clerus iustiori causa ad uictoriā
peruenit, decernūtur literę, accipiunturq;. Interim populus sequiens in pres-

dia ecclesie, armatus exiuit: incendio, gladio, preda, seuit in agros ecclesie, & omnibus peruastratis, reducit abrepta in urbem. in decimū octauū annum durauit ea cōtrouersia: & in fine post multos labores, post longa exilia, impensas litiū graues, post damna irrogata ecclesie, a nō magnis personis res intercipitur, tractatur, cōponitur. Clerus, & imprimis capitulū, resiliūt a iure suo, tradunt literę: fit ad eam, que placuit laicis, formulā, rerum cōpositio. Sic se res habet, ubi populus dei timorē & iusticie respectū posthabet sola ui nixus, magno detrimento laborat clerus.

CA. XXI.

Lbert^o de Magnopoli funct^o legatione regis Suecie, leuiri sui in

Thuringiā, ut nuptias cōciliaret, a Guntero comite de Swartzēborg cum omni suo capitur comitatu. Erat, ut conijcit, cōtrouersia de ueteribus patrū simultatibus. Sed cum ad Romanorū regem eo itinere transiret, sue putauit rex integritatis, ut incolumē prestaret & liberū. Tentauit hoc literis & nūcijs: que ubi nihil peregerāt, expleuit armis, ut laxatus in sua rediret. Hic Albertus tres ex cōiuge sustulit filios: Henricum natu maiorē, qui postea coniugē accepit Ingelburgā filiā Waldemari regis Danorū. Albertū, qui in regem Suecie excreuit: coniugē autē duxit Rixam, filiā Ottonis comitis de Zwerino. & Magnū, qui filiam Bugslai ducis de Wolgasto Elizabet uxorē habuit. Filias uero duas, quarū natu maior Ingelburga nupsit Ludouico marchioni Brādenburgēsi. Alterā Annam, quam accepit Adulphus comes Wagrie in Holsatia. Sed filius Albertus Hērico nat^o ex filia regis Danorū, quantū morte aui materni Waldemari Danię rex declararet, eamq; Karolus rex Romanorū sua sententia fulciret: non potuit tñ in possessionē peruenire: q; Margareta altera regis filia, ingentis spiritus scemina, plusq; uirili animo Daniā sustinuit gubernare: perfecitq; industria singulari: ut tria regna post multorū memoriā seculorū, scemina, quod diui uiri nō poterant, cōiungeret. Sed hec per anticipationem quandā sint dicta. Coeterū decursus rerū, alia in tempora incidit: quod in Dania signauimus: nūc uero contenti cōmemoratione principalium nuptiarū, reliqua suo ordine exequamur.

CA. XXII.

Lbertus autē & Iohānes fratres, cum primū Karolus. III. in Romanorū regem esset assumptus, solēni comitatu curiam regis, quantum Prage in Bohemia fouerat, adierunt. Aucti sunt a rege ducali dignitate: ut duces in reliquū Magnopolenses & scriberent, & essent: multis congentiliū suorum ducib^o potentiores. Reuersi in terrā suā questionem mouerūt Ottoni de Zwerino comiti super terris & ditionib^o, quas Hēric^o Leo ante ducetos & supra annos, tulisset Pribislao tritauo suo. Sed longa possessio aliquot seculorū, quomodo potuit iure submoueri: Iam tñ superiorē se gerens Albert^o, pro aucta dignitate, a comitib^o, feudi dñs uoluit recognosci. Qua ex re opidū cum arce Wittenburgū oppugnās cepit. Creuerat per ea tempora in immensum opinio adulterini marchionis, Waldemari, quē excitabat fouebatq; occulte Romanorū rex Karolus: ut laborē crearet Ludouico, qui olim illius fratri Iohāni, quod dixim^o, tulit uxorem. Induxisse ferunt, eundē regē, qui ad se uenerant, in quib^o Albert

B ij

Cler^o resiste
a iureCap^o Ma
gnopolen^oAlberto Ma
gnopolen^o
tres filij.Mulier Ingē
cis spiritus.Magnopolis
fit ducatusWittenburgū
expugnāt.

tum ducē Magnopolēsem & quos poterat principes inflāmabat ad robo-
 randas partes falsi marchionis: facile credunt omnes quod uerum esse cu-
 piunt. qua ex re Albert⁹ dux, placēs Karolo, cum defenderet partes adul-
 terini marchionis: Ludouicū & omnes ei foederatos in se prouocauit. Rex
 Danię Waldemarus, Ludouico studens marchioni, utpote sororio suo in
 Wandaliā duxit a mari: insulam Pole ad Wismariā, depređatus. Sed ad-
 ueniens cum expedito agmine Albertus dux, regem fugauit, cōpulitq; in
 naues redire: multis ante, uel in ipsa trepidatione dimeris, uel in cōgressio-
 ne gladio cęsis. Iam creuerat existimatio de adulterato marchione, ut etiā
 urbes Marchię, inductę principū autoritate, illū susciperent. Archiepisco-
 pus enim Magdeburgensis, Rodolphus dux Saxonię, Albert⁹ dux Ma-
 gnopolensis, fuere cęteris credulitatis authores. Quem enim non caperet
 tantorū principū autoritas: etiā sacramenta prestita sunt huic fantasmati,
 siue magis idolo. Vindicabat ut poterat eā rē Ludouicus: perierūt utrinq;
 multi: ut non impune cęderet, quod rex intentarat. Sed Ludouic⁹ iam ter-
 ris Bauarię & paterna hereditate cum dote Stirię cōtentus, Romulo fra-
 tri, qui hoc nomen Romę natus accepit, Marchionatū tum permisit. Ille
 uiribus cōtractis, adulterinū illum marchionē terris suis expulit: profugi-
 entem in terras comitis de Anhold, in opidū Dessow: Ibi latens in calami-
 tate moritur, fumo discusso, postq; omnes illū deseruissent. Quo tempore
 Iudei per Germaniā grauissimo odio laborabāt: q; dicerentur uenenasse
 fontes, fidem faciebat grandis illa que tum sequebat in omnes mortalitas,
 alij hoc auaricię principū (ut fieri solet) inter fabulandū dedere: ut Iudeos
 propter opes, quas multas cumulauerāt, insectarent. Mirū fuit cernere ala-
 critatē miserorū ad mortē: choreas ducebant, & primū paruulos, inde uxo-
 res, postremo seiplos precipitarunt ad incendia: plausere miseri, seruietes
 oculis astantium, ne qua in re cedere uiderentur Christianis martyribus.
 Martyrem uero non facit pœna, sed causa. CA. XXIII.

Er quod tempus cum itinera publica inter urbes Lubicam, Ham-
 burgum, Luneburgū, crebris incursionibus latrocinantiū essent
 turbatissima: eaq; de re suspecti uehementer haberent uicini mi-
 litares: q; aut conscij essent malorū, aut receptatores improborū: apud co-
 mites Holsatię Nicolaū & Henricum crebrius accusantur. Sed illi (ut rem
 preciosam) suum tuerentur honorē, perstabāt. pernegantes omnia de quib;
 bus insimularētur, comites non destitere propugnātibus honorē suū: per-
 uenitq; res in multam controuersiā, usq; in apertū bellum. quam rem quia
 in Saxonia dixim⁹, hic trāsiliimus. Sed circa idem tempus, duo ex Wāda-
 lię principibus, affinitatem inierūt cum Iohāne Largo, comite Holsatię in
 Wagria, ductis duab⁹ eius sororibus in cōiuges: per quā affinitatē factū
 est, ut laxaret uinculis Otto filius regis Danorū Christopheri frater Wal-
 demari, quem proelio captū Holsati diu tenuerūt. Miserunt autē illum ad
 propinquū suū Iohannē Wagrię comitem. Ille aut laxatus uinculis, cū
 in conspectu eius esset, uniuersum Danię regnū, unde facile cōsequeretur
 ducātū, qui in eo multi fuerūt olim: maluit accepta ueste sacre religionis,
 fac religios⁹.

Adulterin⁹
Marchio.

Rex fugit.

Romulus
Marchio.

Iudei fontes
uenenarunt.

Iudei alacres
ad mortē.

Latrocinia
crebra.

Duplex affi-
nitas.

Filius regis
fac religios⁹.

LIBRI VIII. CA. XXIII. ET XXV.

Deo atq; diuē Marię in ordine fratrum Teutonicorū militare: idq; ex sen-
 tentia perficiēs, fratri Waldemaro reliquit soli scepra regni: in quo defec-
 cit sanguis regius. Nam fili⁹ eius Christopherus, quod in Dania dixim⁹,
 inuito prelio trāssigī hōbarda, tum recens inuēto bellico tormēto. Filia ue-
 ro eius Margareta, cum ex rege Norwegię filiū aleret: noluit germanę fi-
 lium ex ducibus Magnopolensib⁹ ad successionē admittere. Vnde factū
 est, ut post eam ad exteros scepra peruenirent.

CA. XXIII.

Icolaus dñs de Werlo erat ex ueteris Wandalię nobilib⁹. Is in-
 ter alia tenebat in sua ditiōe opidū Grimme, de quo illi mota est
 cōtrouersia a ducibus Stetinēsb⁹: qui clam missis satellitib⁹ opi-
 dum occupauere. Ille Albertū ducē Magnopolensem propinquū suū in-
 terpellabat, q; nō satis fideret uiribus suis quib⁹ impar erat hostibus. Al-
 bertus implorantē non putauit deserendū. Cōtractis ergo copijs cum ap-
 paratu bellico, ad oppugnationē contendit opidi memorati, ab hostib⁹ ca-
 pti, ut recuperaret. Violentissime oppugnans, igne iniecto, & omni telorū
 genere nō cessante, tandē expugnauit, recepitq;. Inerat ualida militū ma-
 nus, ab ducib⁹ immissa memoratis. Pars capta, pars oppressa incēdio, pau-
 ci elapsi manus uictrices euaserūt. Primariū eius opidi uirum, cuius tradi-
 mento opidū peruenit ad hostes, in conspectu omniū dux iussit cōcrema-
 ri. Idē Albertus, cum iam dudū indoluisset ex comitatib⁹ de Wittenbur-
 go & Raceburgo latrocinia publicis itinerib⁹ fieri, in societate belli sum-
 pto Henrico de Zwerino comite, dictas terras expedita manu peruagat:
 latibula que receptare, aut forte emittere latrunculos solebant, euertit: & ut
 futuris tēporibus uiam obseraret incursionibus, in solo Raceburgensi for-
 talitium erexit: per crebras tñ pontificis querimonias, cum nollet ecclesia-
 sticis rebus preiudicare: munitiōe a se erectā postea euertit: cūq; dux in-
 ferioris Saxonię Ericus iniquo animo ferret memorati Alberti uim in suo,
 hostiliter in eum inuehit. Sed Albertus idem cum esset iusticię tenax pro-
 pugnator (ut erat) etiam uideri uoluit publice securitatis: interpellato Ot-
 tone de Luneburgo duce, quem in societate belli deuocauit, terrā memo-
 rati ducis, maioribus etiā uiribus adoritur: ut eijciat latrunculos, publicos
 omniū hostes. penetrauerē arma eorū in Darling, peruasere opidum Race-
 burgū: totum quod erat obuiū grassantibus cessit in predā: immune tñ
 permansit eius loci cōnobiū. Tacitus pretereo militariū nomina, que sunt
 in annalib⁹ de improbitate notata, ne maiorē noxa inurat maculā honesta-
 ti posterorū: quibus annaliū priorū scriptores, male cōsuluerūt. XXV.

Er occasione ducis Stetinēsis hic memorati, continuanda est no-
 bis series ducum & nobiliū eius regionis, intermissa. Ad annum
 Christi millesimūtrecentesimū, Bugslaus quartus tum rebus pre-
 erat, qui mortuo fratre Bernaim sine prole, reliquit filium Werzlaum, mo-
 riens ad annū nonū post mille trecētos. Nullas res gestas, que plurimę &
 quidem clare fuere, cōmemoramus: q; postulantibus & requirētibus no-
 bis, nullę sunt allatę ab eius regionis hominibus, antiquitates. Si nobis in-
 uident, ipsi foelicius exequant maiorē suorū clara facinora annalibus tradidit.

Defecit san-
 guis regius
 Danorum.

Duces Steti-
 nenses.

Expugnatio
 opidi

Crema trā-
 ditur.

Euertitur la-
 tibula latronū
 colorum.

Tacet noīa
 latronum.

Bugslaus
 quartus.

ta: si tñ ante operis editionē ad nos peruenerint, propitio deo locum suum
 assequent. Bugslaus, quem diximus preter Barnaim sine prole morientē,
 fratrem habuit Ottonem, qui peruenit ad annū quintū & quadragesimū
 post trecentos, & tum moriēs, reliquit filiū Barnaim: Is reliquit Ottonem
 & Casimirum: Otto. II. sine prole transijt, septuagesimo septimo post tre-
 centos. Casimirus reliquit filium Z wanteborū, in quo defœcit illa linea.
 Werflaus, quartus in linea recta principum Stetinensiu, reliquit filios, Bar-
 naim, fundatorem ecclesie Sancti Ottonis in Stetino: qui uixit ad annum
 LXVIII. post trecentos: huic erat frater Bugslaus quintus, qui ex uxore, re-
 gis Polonie filia, reliquit Bugslau & Werflaum, in quibus successio nulla
 fuit. Ceterū, idem Bugslaus filiam Caterinam dedit coniugē Karolo Bo-
 hoemie regi, Imperatori Romanorū, eius nominis. III. qui genuit ex ea fi-
 lium Sigismundū, ex alia eius filia natus est Ericus dux Pomeranie, postea
 rex Danie: erant enim Sigismundus & Ericus consobrini. Barnaim, quem
 diximus eius nominis. III. reliquit filios Z wanteborū, Bugslaum, & Ca-
 simirum: quorū nouissimi duo, sine prole decesserūt. Ceterū Werflaus. V.
 alius frater. III. Barnaim, reliquit filios Werflaum & Barnaim. Barnaim
 reliquit filiū sui nominis in quo stirps defœcit. Z wanteborus. III. perue-
 nit uiuendo ad annum. MCCCC. reliquit filios Casimirum, Albertum,
 Ottonem, Albertus & Otto sine prole obierūt. Casimirus peruenit ad an-
 num. XXXIII. post. MCCCC. & reliquit filium Ioachim, qui peruenit
 ad annū. LI. & reliquit filiū Ottonem. III. in quo linea illa defœcit: trās-
 uisit ducatus Stetinēsis ad duces tum Pomeranie Ericum & Werflaum.
 Quorū linea hæc est. Barnaim. III. fundator ecclesie Sancti Ottonis, pre-
 ter Bugslaum, de quo supra. fratrem habuit Werflaum. V. qui reliquit fili-
 os Barnaim & Werflaum. Barnaim, quod ante diximus, reliquit filium sui
 nominis in quo linea stetit. Werflaus. VII. reliquit filios Werflau. VIII.
 & Barnaim, in quo iterū defœcit successio. Werflaus aut. VIII. genuit Eri-
 cum & Werflau, ad quos peruenit ducatus Stetinēsis: sed erat illis magna
 & diuturna lucta & cōcertatio cum marchionibus Brandenburgensibus,
 Friderico primū, deinde Alberto fratre: res aut post diuturnū bellum, pa-
 ctionibus est dirempta, nostra memoria: quod suo tēpore cōmemorabit.
 Werflaus iste genuit Hartmarū & Z wanteborum in puericia deficiētes.
 Ericus reliquit Bugslaum, huius tēporis ducem magnificū: nam ceteri fi-
 lij Werflaus, Barnaim Casimirus, in adolentia defœcerunt. Filiabus aut
 contigit, in illustres domus collocari: nam fratribus Magno & Balthassar,
 Bugslaus geminas dedit sorores cōiuges: tertiā accepit Hēricus dux Brun-
 swickcēsis. Bugslaus ex filia regis Polonie cōiuge, Casimirū, Georgiū, Bar-
 naim, Ottonē, Bugslau, sustulit: filias Annā, Elizabet, Sophiā. XXVI.
 Eges tum Bohemie & Vngarie, zelo diuine religionis attacki,
 contumeliā Creatoris in uicinis Letuanis non dissimulātes, iun-
 ctis armis terrā inuadūt: Christianis sacris, qñ aliter fieri non po-
 terat, gentem per arma aggregaturi, multā late uastitatē ediderunt. nemo
 uisus est ex aduerso acie opponere: sed omnis nobilitas iam in angustia co-

Fundatio ec-
 clesie S. Ot-
 tonis Stetin-
 ensis.

Defœcit linea
 ducū Stetinē-
 sium.

Bugslaus po-
 meranie dux

Expeditio
 regū iu Let-
 uanos.

LIBRI VIII. CA. XXVI. ET XXVII.

artata, cessit in munitionem fortissimā: cui natura loci plurimū fidebāt. ad
 eam oppugnandā reges cōtenderunt: obsidetur, oppugnatur ualidissime.
 Cum magister ordinis Teutonicorū per Prussiā uel familiaritate nobilium
 obessorū, uel inuidia longinquoꝝ regum, quibus eius terrę dominiū inuis
 deret, nec facile permetteret: cogitauit quomodo solueret obsidionē. Scri
 bit regibus memoratis in castra: magnis terram Prussię gentis oppugnatę
 agminibus inuadi: esse periculū, nisi occurratur in tempore, omnē Prussiā
 sub illorū iuga uenire: se esse imparē tantis hostiū copijs. Reges ubi audie
 runt, succurrēdū esse rati terris Christianis, ne rursus in gētilitatē recidā,
 soluūt obsidionē: ducunt in Prussiam, eo uenientes, nihil audiunt hostile:
 sero intelligentes quid ageretur. Interim obseffa nobilitas Letuanorū elabi
 tur, reges qui pridem cassibus incluserūt eam, frustrati: reducūt exercitus,
 magnis laboribus & impensis in uentū factis. Fratres ipsi, ubi regum in se
 iustam indignationē, & sui magistri (Ludero nomen erat) occultā machi
 nationem intellexerūt: in ipsum quod fecerat uindicant, detrudūt magi
 stratu, carceri includunt: quam fere in omnes suos pœnā, quoties seuiunt,
 detorquent: sic enim beant suos indignati p̄ceptores. Prodigiuū tum uis
 sum ferunt supra opidū Prinslauię. Nocte intempesta Sancti Thomę apo
 stoli, uisa est crux sublimi cœlo, ad caput opidi memorati, longitudine pes
 dum quadraginta: colore cœlesti ad lasuriū. Visum est portēdere marchis
 oni, illū maximū, qui per eam tum p̄uinciā excitabatur, tumultū. Quo
 etiam tempore inferioris Saxonie duces Ericus iunior & Albertus patru
 eius, non unum sentiebant super latrocinijs publicarū uiarū: Nam Alber
 tus ea pro uiribus insectat⁹, ope finitimarū urbium, que illius signis accesser
 rant: expertus est sibi nepotē in ea causa aduersantē. Albertus quoq; dux
 Magnopolensis, singulari tum affectu respexit in finitimas urbes. Lubicā
 imprimis fouebat: sepe in ea diuersatus, cōuentus ibi principū agebat, tam
 gratus ciuibus, q̄ illis inclinatus, nec erat qui rem in ullam sinistra pertra
 heret suspicionē. Nunc sumptuosum uisum est principibus negociū, in p̄
 claris urbibus conuentus agere: ideoq; patentibus in opidis crebrius so
 lent conuenire.

CA. XXVII.

Stones, gens est in Liuania ad mare habitans, iuxta Reualia, iam
 dudum ad Christi fidem coacta: hoc tempore cœperūt rebellare.
 urgebat miseros grauissima, qua premebātur seruit⁹, ut se in liber
 tatem uēdicarēt: agmine facto, proximos primū, deinde lōginquos, quot
 quot repererant Teutonici nominis, interemerūt oppresserūtq;: euerfis &
 incensis opidis. Iam enim in eam multi se mercandi gratia, terrā collocaue
 re mansuri Teutonici: alij non pauci per tempora morā faciētes in ea, que
 stui instabāt: ex cōmodo redituri in patriam, sed tum omnes extra opida
 munita, & arces inuentos, oppressere: munitionē sibi firmabant ad mare.
 Sed cum bruma iam horridior appeteret, ut paludes, & inuia pridem, loca
 transiri poterāt: fratres Teutonici ordinis, qui illam quoq; ut diximus, ter
 ram tum tenuere: superuenere rebellibus: & rusticā illam manū facile ar
 mis perfrēgere: multis dum repugnarent mactatis, alijs captis: primipula

Iniquus cogitatus Magistri Prussie.

Magister carceratur.

Prodigium.

Patruus contra latrones, nepos p̄cis.

Estones i Liuania rebelles.

Opprimunt Teutonicos.

Mactantur rebelles.

Misera ser-
uitus.

Rex Danię
Prussiam.

Rex peregrini
in terrā
sanctam.

Secta flagel-
lantium.

Mœsti flagel-
lantes.

Absoluerūt
a peccatis.

Mollibant
corda.

Lapidarunt
religiosum.

rios aut, & qui capita & authores extitissent rebellionis, exquisitis per dide-
re tormentis: & ad pristinā seruitutē cœteros retraxere. Canes nostri tole-
rabilius pascunt illis hominibus: tam misera seruitute premuntur. Ferunt qui
dominantur, nisi in manu forti non posse populū illum in fide cōtineri. Si-
milis erat cōditio nostris quoque locis Waldalor: qui nisi tributis supra ui-
res fuissent onusti, ad rebellionem toties non peruenissent. Interim uerō
Waldemar⁹ Danię rex cum Erico Saxonie duce iuniore tum Lubicā ue-
nerat: ibi se triduo rex ad nauigationē instruebat, transitur⁹ in Prussiam, ex-
pedita suorū manu: habebat enim, quod dixim⁹, Ottonē fratrem iam in ordine
Teutonicorū, constituit aut cum memorati ordinis fratribus inuadere Let-
uaniam, Christo militatur⁹, & Diue Virgini. Sed quā uel treuge erant, uel
alijs iustis causis, expeditio tum nulla parabat, dimissa ibi militari manu,
Erico duce, & decenti familia, ingressus est longinquā in terram sanctam
peregrinationē: perueniensque ad Dñicum sepulchrū, ibi de manu Erici du-
cis, factus est miles Christi, qui ante fuit rex seculi: auratum enim cingulū
rex deferebat: nec intelligo, quid sibi uelit in principe, presertim rege, mino-
ris dignitatis accessio, si non est respectus Christianę pietatis. XXVIII.

Ectā flagellatiū tum uehemēter increuit per pronincias, incertū
quo authore primū instituta: nisi illo, quem cœteris non uigilan-
tibus, tradit euangeliū superseminasse zizania: unde & Acephali
hoc est sine capite, sunt appellati. Homines rudes, qui per Germanię agros
flagellis se attriuerant: cruces in ueste preserebant: ad urbes gregatim ibant
processione disciplinata: capitum operimentis ad oculos demissis, luminis
bus in terram fixis: tristes, & mœsti semper cernebatur. flagella tribus res-
tibus erant trinodia: nodi, ferrum in crucis formā emines, habebant: liuē-
tes ex crebris ictibus ac uulneribus scapulas & dorfa pretulere. Ecclesiam
ingressi, positis uestibus, subligacula linea ab umbilico demissa, sumebant.
Ita egressi per cœmiteria nudi, sternebantur: alij proni in faciē, alij in latus,
nonnulli in dorsum: quidā extentis in altum palmis, poenitentię formā ad sin-
gula peccatorū genera, in gestu significabant: progressus ex omni numero
unus, singulos tangebant, dicens: Det tibi Deus remissionē tuorū peccatorū:
Surge. Inde in ordines digesti, precinentibus duobus, uersum chor⁹ itera-
bat, ubi Dñice passionis in cātu quedā incidisset mētio, mox una prouit
in terram: non ut solemus primū geniculantes, sed uno impetu, uelut pre-
cipitata ligna uel saxa, ruebant: quem quisque stans locū forte habuit, scrup-
peum, lutosum, in eum nihil cedens se proiecit: tum signo dato, surgebant.
Ferreæ corda mollibant cōspecti hominū gestus. Neminē rogabāt aliquid,
oblata sponte cum gratitudine sumebāt. His tñ religionis signis, uicia te-
gebant, & alebāt occulte. Aliquā a duobus fratrib⁹ ordinis predicatorū in-
terpellati, quid nemine mittēte, docere & predicare presumerēt: Indignati,
in eos inuehunt: & cum ali⁹ sibi fuga uix cōsuleret, uelocissimis fret⁹ pedi-

bus: alium lapidibus obruerūt, iuxta Mosam. XXVIII.
Ublimis tum Magister ordinis fratrum Teutonicorū per Prussiam,
uocatis ad arma fratribus, etiā de Liuania, ualidissima manu in-

LIBRI VIII. CA. XXVIII. ET XXX.

troiuit Letuaniã, ipso die purificatę uirginis: usur^o beneficio brumę, trãse-
undis alias inuis paludibus. Ieiunauerat omnis exercitus in solo pane &
aqua, ut pro sui nominis gloria Deus, interuētū Diuę Genitricis, de perfu-
do populo uictoriã cōcedere dignãretur. Tracken uocãt munitissimū opi-
dum, cum imposita arce, ibi hostes fidei adunati, ausi sunt obuiã prodire
ueniētibus: congressi, fortiter pugnãt: sed tñ cessit uictoria fratribus, octo
milibus hostiũ prostratis, per proximã estatem, ne protinus respirarent, re-
nouauerę expeditionē: & facta per terrã ingenti pręda, ad duo milia mor-
taliũ, secũ in Prussiã pertraxere, ut baptisarent, & ritus perdiscerēt Chri-
stianismi: quo facilius ad suos reuersi, ostenderēt, quid pietatis, & quantũ
suauitatis, nihil oneris, haberet formidata ab illis religio: de multis auste-
ritatibus in ea gente diffamata. Annus erat quinquagesimus primus post
mille tręcentos, cum grandis ubiq; per Germaniã sequiret epidimia. Lubi-
cę tum pręsagiũ mirabile ferunt morituroꝝ extitisse in cōuentu prędica-
torum: quod nouitate sua narrationē a nobis impetrauit. Audiuit frater
ex cōuersis, qui curã haberet prę cõteris coquingę, nocte una subter se cum
in strato esset in hospitali domo, strepitũ: & interea uocem loquētis ad fe-
nestram coquingę: Cocę para cibũ abituris fratribus. & ille deintus: quot
sunt transituri? Tum ille: Trigintafex de cōuentu, & duo aduenę cum il-
lis profecturi, Miratus ille frater, de intempestę noctis cibo & quid illi ta-
lium rerum, curam habenti nihil tale, esset a priore insinuatũ, cepit cum
horrore cogitare, esse fantasticã rem quę gereretur. Tum curiositate du-
ctus, deq; lecto surgens intuetur per foramen, quod uisum admittebat in
domũ hospitalẽ, uidet assidere mensę in albis numerũ fratrũ quem audi-
erat, uelatis frontibus, ut fieri solet iam tumulãdis, horrens de uisionis for-
ma, redijt in stratum, nec erat cui rem detegeret. Sed cum euentus omnia
probasset: funeratis trigintafex de cōuentu, fratribus: & duobus qui de
Hamburgo uenerãt: iam palã edixit quid ante uidisset. XXX.

Non cessabant per ea tempora publicarę latrocinia uiarũ inter Lu-
bicam, Hamburgũ, & Luneburgum. Ericus dux Saxonię, cum
a multis insimularer, de fauore & occulta intelligentia rerũ, ipso
facto ostendit se osorē: nam militię suę prefectũ Hartwicũ Ritzerow, quę
honoris gratia nomino, cum equestri Lubicensiũ familia, cui prefuit Hen-
ricus Lutow, misit in terrã Wittenborgesem, ibiq; subuerti mãdauit mu-
nitiones receptatrices latrũculorę, prefertim eam quę dicebat Nyekerke.
Fecere mandata ueri fideles, & quos receperũt ex noxijs, contrucidabãt:
quia capi non patiebãtur, multos ibi repperũt uinctos miserabiliter, mer-
catores: quos itineribus extractos, improbi ut emũgeret gre, ibi tenuerũt.
Pręsidia erant alijs quoq; locis, eadem infamia conspersa: Tessin, Kennin,
Keissin, eodẽ omnia sunt tenore deiecta. q; tum fauebãt principes latronũ
infectatoribus. Quo tẽpore ferũt rem ostētui ac prodigio similit in Hach-
molen opido ad Weseram cõtigisse: quę ideo in cõmemoratõnē adduci-
tur, q; similis etate nostra cõtigerit. Quidam in area cum foueã teneret res-
bus seruandis, frugibus, aut alijs idoneam: eam iam uetustate obsoletam

Ieiunãt ex-
ercitus.

Octo milia
hostiũ cęlãt

Epidimia p
Germaniã

Pręsagiũ
mirabile

Ericus dux
osor latrocii-
norum.

Mercatores
captiui p la-
trones eccl.

Aer corrupto
pt^o in foueã

Perculum
moris in
specu.

Ofentum
post añũ de
ferro ignito.

Reus ultimo
supplicio pu
nitur.

Marchionẽ
Romulum
uicit dux.

Concordia.

Conuenitur
karolus rex.

innouare cõstituens, immisit fossorẽ qui purgaret. Ille, nescio quid passus, subito intercipitur mortuus, descendit alius, ut uideret quid prior pateret, & ille quoq; statim expirauit. mirati qui supra stabãt, cum clamoribus nemo responderet, & hunc mortuũ intellexere. Tertius fune immissus, iubebat ad primũ signum se retrahi: uix mediam peruenit in specum, & iam spiritu cõcepit intercipi, clamãs ut extraheretur: eductus, uix spiritũ retinuit multos postea dies elanguens. Basiliscum inesse putabãt, qui uisu interficeret immissos. Cũq; idem proximis hinc annis Buxtehude opido Bremensis ditionis accidisset: Physici causam dixerũt aerem in imo corruptissimũ, qui cõcretis humoribus pessimis, magis atq; magis putrescẽs, adeo coeperit esse uenenat⁹, ut flatũ draconis, aut uisum basilisci superaret. Et, qñ ostentorum incidit memoria, illud quoq; referam⁹, quod per eam etatẽ in opido Wittenburgo ferunt cõtigisse. Incendiũ edium furtim procuratũ, imponebatur in eo opido innocenti: Ille cõsancte iurans, eius se culpe non esse affinem, purgationẽ afferebat uulgarem de ignito ferro: quam iuribus interdicitam, aut ignorauere, aut cõtemplere, qui iudicio preerãt laici. Ferrũ ergo ignitum ille deportat, itinere nõ paruo: tum manibus excutiens, nihil lesionis preferebat. Euanuit ferrũ ex oculis mirantiũ omniũ. Annus pene totus intercesserat, cum alius iam silicibus uiam straturus in opido publicam, in arena loci manũ uertit, & inuento ferro, adhuc ignescentẽ dexterã adurit. mirati qui astitere rem, preferunt loci prefecto: Illi mox incidit suspicio, illum esse hominẽ criminis reum, quod innoxio imponebat. mox iubet ad questionẽ abripi: cõfitetur crimen, & ultimo supplicio, fractis rotacuribus, interimitur: ita diuino iudicio est proditus noxius. XXXI.

Vm magno inuicem bello cõflictati essent Albert⁹ dux Magno polẽsis, & Romulus marchio Brandeburgensis: cum se pro marchione rex Danorũ Waldemar⁹ interposuisset: magnis est prelijs sepe cõflictatum. Nam rege Danorũ magno suorũ agmine in Marchiam ducẽti, Albertus dux se opposuit: sed cum audiret alia de parte non minori exercitu aduentare marchionẽ, ne inter hostiles exercit⁹ clausus interciperetur, dimisso rege, obuiã pergit Romulo: cum quo manũ cõserẽs, uictor cõcepit supra quadringentos ex agmine marchionis. Audiuit interea regẽ obsidione opidi Berlin demorari: in quẽ ducẽs Albert⁹, cũ eo q̃q; parat configere. Sed interueniũt, qui rem placidis tractatibus intercipiunt: utriq; principem eo inclinãtes, ut arbitratu Magni Suecię regis, cui⁹ germanam tenebat Albertus coniugẽ, omnis cõtrouersia sopiretur. Cui⁹ deinde interuentu res ita finiũt. Marchio remittat ius omne in terra Stargardicę: filiam accipiat Alberti ducis indotatã: dos sit redemptio quadringentorum ab Alberto captorũ, cũ opido Lentze. (Leontium dixere Latini.) Cõterũ donatio propter nuptias (uitalitia uocant) opida Werben, Zehusen, Parlberge, Arnborg. Inde, quia res de adulterino marchione necdũ sopita erat, rex Waldemar⁹, Romulus marchio, Ericus dux Saxonię: Ro. regem Karolũ conueniũt: exostulantes, cur tantũ excitauerit bellum per occasionem bufonis, hominis utiq; impurissimi. Ille se principũ sacramẽtis

adductū afferit, Ottonis Archiepiscopi Magdeburgēsis, Rodulphi ducis Saxonie superioris, Alberti comitis de Anhold. Tum illi, Potest quidē res fucata aliquādiu pretendi: sed ueritas inuicta permanet. & qm̄ cōpertū habemus de luce ueritatis, hominē esse nebulonē, decernat Romanorū rex irritam esse sententiā, quā pro illo cōtra Romulū tulit, iubeatq; omni omnium odio esse persequendū. Nihil morat⁹ rex Karolus, facit, quod postulatur. Sed iam se nebulo cōdidit in tenebras suas in opidū, ut diximus, Dessow. Multę eius generis fuere fictiones & erūt nō pauciores. Sic illudi tentabatur Augusto Cesari: Sic est tentatū de multis. Sed facile umbra discedit, ubi lux clarescit ueritatis. Iam in suam quisq; ditionē ex principibus, quos ille error agitauit, concesserant.

CA. XXXII.

N regno Polonie Bulco dux Zuidinicēsis, cū neq; regi suo, neq; Karolo Ro. ac Bohemie regi satis pareret, Karolus eum statuit ad iuga reducere, audet ille occurrere in armis, & cōferre manum, sed prelio rex superior factus, eo perpulit ducē: ut illi cederet ditioni. Permittit tñ quoad ipse uiuat rebus preesse: sed morte eius ad regē reuertatur: inq; eam rem obsides traditi, litē diremerunt. Interea lancea Christi, dexterū brachiū sanctę crucis, cum uno clauo, mensale Christi, quo fertur usus in nouissima cœna, gladi⁹ Karoli magni, qui Gaudiosa diceret, & ossa eiusdē Karoli, cum multis reliquijs, de Nurenberga urbe per Karolū regem in Bohemiā sunt translata, ac in regiā arcem, quę Karlsteen dicit, recondita. Sic paulatim explumat aquila. Mirū dictū, Rex Karolus ad subigendos barones & nobiles regni Bohemie, usus est opera & cōsilio unius fratris religiosi de ordine Cisterciensium (nomē illi Theoderico Kagelwid) cœnobio Leuin erat innutrit⁹. Cuius cum esset industria regi cōperta, magnus cœpit haberi apud illū: usq; adeo, ut curiā ei⁹ multis annis rexerit. Ita ingenio, prudentia, & rerū dexteritate pollebat. Perpendit de minimo rex hominis industriā: Arci præfecit, quę tenui erat prouentu: & trāsiens e uicino rex, experiri cōstituit, quid faceret ille arcis suę præfectus, & si ex tempore cōsulere posset necessitati. Nihil ante premonito superuenit cū regio comitatu. Iubet apparare mensam. Ille subitū accepit consiliū. Mittit, qui ad proximā uillam cogant omnes suos: quarū aures caudalsq; præcisas iubebat introferri. Paruū erat detrimentū uillanis, quib⁹ suus numerus in pecudibus cōstabat. Acceptas aures cum caudulis, mox iubet coquū uario genere impiperare, & quanto potuit celerius ac promptius regi ad mensam importari Delectatus rex hominis ingenio cum urbanitate (nam ex ridicula re pauit tum regē cum familia) eum deinde maioribus rebus præfecit. Vbi iam aliquot annis rem omnē ex dignitate gesserat, suū peculiū nō mediocriter adauxit. Nō potuit inuidiā euadere uirtus. Inuēti sunt, qui calumniarent apud regem, carperentq; q; frater unus, tantis auct⁹ opib⁹ regiam administrationē non satis ex fide ageret. Crebrescūt accusariones, aggerit quisq; suū, crimina cumulant in unū caput. Rex sciens hominē facile se ingenio suo expediturū de obiectis difficultatibus, iubet adesse: cunctis eius calumniatorib⁹ in cōspectu regis astantib⁹. Prefuit illi diem rex: quo

C i

Ro. rex irritat sententiā p se latam.

Bulco dux rebellis.

Reliquę ex Germania in Bohemiā translatae.

Monachus magister curiæ regis.

Subita & ridicula mēsa.

Pulcher calculus.

de sua administratione calculū ponat. Ille sub hoc: Quod serenissime rex precipis in diem fieri: possum etiā hoc momento expedire. Expectabat rex quid faceret: iussitq; qñ uellet, poneret rationē. Nihil morat⁹ Theoderic⁹; ait: En breuis est calculus. Ad te ueni rex simplici religionis habitu, & paulis in loculo denarijs: que si mihi pmiseris, omnia reliqua, que teneo, tua sunt: tibi rex habeto. Exhilarat⁹ Karolus, hominisq; faceta, simul & facilitate delectat⁹ ait circūstātib⁹. Quis ex uobis est, qui talē mihi suarū administrationū faciet rationē: Illi uerecūdati, deiectis in terrā uultib⁹, siluerūt. Ea de re charior cepit esse regi: primū ad epātū Mindēn. deinde etiā Magdeburgen. prouect⁹. Sed ille utroq; relicto, redibat ad regē. XXXIII.

Calcul⁹ breuis.

Rex monacho charior episcopatib⁹.

Euertunt latronū latibula.

Cōtentio de comitatu.

Ludificatio pulchra.

Extremā tentauit latro.

O tempore ciues Lubicēses, cum nullus esset finis latrociniorū in uis publicis, ducē Magnopolēsem Albertū interpellarūt: ut eius permisso & auxilio latrones psequi, & sineret, & curaret. Ille non modo placide, sed etiā cupide est assensus. Expeditoq; agmine iunxit arma ciuib⁹: & euerfa sunt latronū illa latibula, Dusow, Lassow, Radewin, Domnitze, Meyenborg, Muggenborg. Quotquot uero in his deprehenderant criminū reos, mox ultimo affectos supplicio, appenderūt in uicinas arbores. Quo etiā tempore, moriente Ottone comite de Zwerino, cui cognomen Rose indiderant: peruenissetq; comitat⁹ ad fratrem eius Iohannem de Tekeneborg comitē: estuabat miro desyderio dux comitatū illum sibi adiungere: q; natus esset filio eius Alberto, qui postea rex fact⁹ est Suecię. filius, ex filia eiusdē Ottonis de Zwerino comitis: qui hereditario posteritatis iure, ad illū spectare comitatū putabat: Itaq; armis intentauit occurrere: firmavit obsidionē: erexit presidū aduersus opidū & arcem, ut impediret ingressum & egressum. Sed lacus adiacēs, magnā dedit ciuib⁹ facultatem exeundi, importādiq;: ut non solū pro arbitrio, que uellent, inueherēt & eueherent: uerū etiā ausi sunt ludificare obsidentes. nūc muliebri ueste, nunc piscatorū habitu fallebant hostes. uisi sunt ad piscesprehendēdos exisse, hostes captos traxere in urbē. Ita obsidionis labor fuit sine fructu. Tentata est tractatib⁹ res omnis cōponi: & conuenit, ut Iohānes comes accepta ingenti, que tum expromittebat pecunia, cederet iuri suo. Fideiussores interuenere, qui nisi cōstituto tempore es expromerēt: ipsi captiuorū loco, uel obsidū, uocati uenirent in domū comitis antedicti. Prouenit iusta duci in comitē querela: cui⁹ pretextu expromissum es ad plenū nō soluere. Ius q; in hodiernū pretendere ferunt comites memorati. XXXIII.

Vbicēses interim ciues latrunculis publicarū uiarū infesti, hoc omni agūt conatu: ut eorū receptacula demoliant, principū fauore, aut, qd min⁹ erat, cōnuētia. Perniciosum illud latibulū Gorlose oppugnant, circūsedentes diu. Stat sentētia nō cedere loco, nisi sit euersum. Qui intus fuere, satis fidebant tueri ab armis, si a fame securi essent. quorū unus cum reb⁹ diffideret, extrema tentauit, dissiliēs enim muro, uidentibus qui obsiderēt, inuitis omnib⁹ elabitur. nouit ille semitas sequentibus incomptas. Hoc aut euerso fortalicio, in Stauenaw eque noxiū futurum receptaculū duxere. Inde egressi duo fidentiores aduersus quatuor.

decim, qui primis castris ad equitauerē metādis, conflixerāt: & quā ultimus timor, qui dare solet uires, perurgebat, fortissime dimicātes, man⁹ eorū euasere: ceteros in utroq; repertos noxios, suspēdio necauerūt. Cōtēderat tum rex Karolus in Italiam, ut Romę ex more coronā acciperet: ante hoc uero tempus iam dudū Summū Pontificem in Auinione cōsalutauit: Sed Romanorū futurū Imperatorem Roma uidere debuit. Igit̄ ex Herbipoli quā tum obsederat, moturus per Bauariam, mittit ad Ludouicū pridē marchionem iam, ut putabat recōciliatū, ut incolume illi per terrā suā iter præberet. Non satis, quidē ex dignitate regia uidebat̄, in proprio regno a quouis poscere securitatē: nam is tum erat regni status, ut non indignū putarēt sibi consulere ad securitatē. Ludouic⁹ dux per cōtumeliam excepit uenientes: impropere, nihil eorū que sibi rex pollicit⁹ sit implese, non se agnoscere regē qui ipsum non haberet ducē: mirari, q̄ faciē illi pretenderet amicam, cui hostilia omnia demonstrasset in factō. Rediere ad regē uacui oratores. Tum ex consilio principum remandat duci: aut incolume iter per terram præstet ituro, aut ad pugnā se paret. Id uero quid opus fuit in mādatis præferre: ferro iter fuit aperiēdū: sed nouit ille Ludouici potētā. Regressi ergo ad ducem regij, mandata exponūt: Ille cachinno excipit: non se credere dicens, regem ea esse temeritate q̄ Bauarū impugnet: uanū esse metum quem tentet incutere, quomodo erant uana promissa quibus eum hæctenus lactauerit.

CA. XXXV.

Alibus responsis dimittit nuncios: & nihilominus omni qua poterat armorū copia se præparat, ut regi si infestus ueniat occurrat.

Duxit rex in ducem octo armatorū milibus stipat⁹: sed ubi cōperit ducem supra milia uiginti in armis habere, atterere uires mutuis prelijs consiliū non fuit. Erant inter principes qui rem tractatibus cōponendā sibi desumpserūt: Suadent Ludouico deferat regi, honorem illius esse generalem omnium principū prouectionē: non conuenire rebus regni, ut principes regi rebellent. Si quid illi a rege poscendū uideatur, iure non armis agat: se annifuros, ut ab rege æqua omnia impetret. Regi quoq; persuadet, ut ducem suo dignetur honore: promissa implens, ad iusta omnia sit exorabilis. Spondet rex omnia se ex cōsilio principum gesturū. Igitur flexus Ludouicus, regem non solū ire sinit, sed etiā copijs auget, usq; in urbē deducturis regem. Ita rex per Italiā quam satis cōpertā habebat, ducit exercitum: nam sub patre Iohāne Bohemie rege, quem Itali Henrici Imperatoris aui sui fideles, sub rege Ludouico inuocauerāt: Hic Karolus diu copias ductabat. misit aut̄ Pontifex Auinione cardinales Romā, qui Karolū corona donarent Imperij cum cōthorali. Quod cum solenni apparatu esset impletū: sciens Karolus quid ex se Romani essent petituri, ut quedam ueteris obseruatigē instituta roboraret, in præiudiciū Romani Imperij & ecclesie: cumq; postulanda dare nec posset nec uellet, firmassetq; animū aduersus preces: & si quid forte uiolentius intentare uoluissent, simulauit aliquantū se inter eos moram facturū, uenandi specie urbe egressus, iubet paulatim copias consistari, ita Romanorum manibus elabatur. Erat tum quinquagesimus sextus

Vidimus timor purget

Roma debet uidere Ro. Imp.

Lud. Dux cōtumelios⁹

Cachinno excipit oratores.

Principes suadet pacē.

Lud. Dux flectitur.

Cardd. Romā mittūt.

Rex simulat erga Romanos.

post mille trecentos, annus. Quo tempore diuinū officium decem & octo annis in urbe Hamburgo intermissum, redditur: ex causis supra suo loco memoratis.

CA. XXXVI.

Conuentus
principū in
Lubica.

In Lubica tum omnes uicini principes celebrē coetū habuere ad mutua interloquia, super generali terrarū omnium statu, tranquillitate, & pace. Aderat rex Danię Waldemar⁹, eius cōventionis institutor, Romulus marchio Brandenburgensis, Eric⁹ dux inferioris Saxonie, Calimar⁹ dux Stetinēsis, Werlaus dux Wolgastēsis, Eric⁹ dux Sleswicensis, Nicolaus & Henric⁹ comites Holsatię, Adolph⁹ comes Wagrig ad Holsatiā. Salubriter ibi omnia cōstituta, grauiſſimis pœnis sunt sancita in eos præsertim, qui fouerēt, receptarēt latrocinātes. Ibi de more ludii militares: hastis incurrunt inuicem quotidie: choreę dominarū & apparatus ubiq; splendidi. Quo tempore mercatores in Flandria, diuersantes ex urbibus orientalib⁹ (ut illi uocāt) cum Bruggensib⁹ grauem habuere similitatem: que usq; adeo inualuit: ut populariter locū deserentes, in Dordracū Hollandię opidū se cōtulissent, ibi publicū emporiū cōstituentes. Tribus annis eo loco cōmorant. Flandrenses aut, præcipue Bruggenses, cum satis intelligerent, quid Flādria, & quid potissimū urbs eorū haberet incrementi ex mercatorib⁹, & quid ea demigratione haberēt detrimenti, Lubicam se cōtulerunt: quo etiā cœterarū urbium euocatis oratoribus transiit super omni cōtrouersia, & in antiquū statum redit emporiū. Nūc stapulā uocāt mutuato de Germanica lingua (ut in alijs quotq; sepe fit nationibus) uocabulo: Aggestionē & comportationē sic uocant mercium omnium: que id genus sunt, ut seruādo seruari possint. Miserūt aut urbem orientales duos ex consularib⁹ uiris, omnium nominib⁹ oratores: qui reponerent mercatores in pristinam fruendarū libertatū possessionē: alterū de Lubica, alterū uero de Turiaco, Prussię quondā celebri opido: nūc, ut aiūt, per incrementū Gdanu ruente, Hoc est illud tēpus, quo Karolus iam Imperator reuersus de Italia, Constitutiones fecit de omni gradu & ordine principū, deq; electione regis: renouauit & reformauit uetera principum placita: qua de re diximus quantū uidebatur satis in Saxonia. Extat Bulla aurea, que cuncta plenius eloquitur.

CA. XXXVII.

Karol⁹ edidit
aureā bullā.

Rex Letuanorū
capti.

Capit regis
filius.

Siduiū erat illo tēpore bellū Magistro & fratribus ordinis Teutonicorum in Prussia, pro suę professionis debito, in perfidā Christo gentē Letuanorū: Sepe congressi miscuere prelia, & man⁹ conserentes, illum habuere exitū, ut rex ipse gētis Kinstock captus, perueniret in man⁹ Magistri memorati: duciturq; in Burgū Marię (Marienburg uocant) māsit ex die Palmarū in profundam hiemē: sed tum corruptis ere custodibus, elabatur. Magister aut magna collecta manu, fugitiuū insequit: priusq; resumptis uirib⁹ grauior incumberet: omnibusq; peruaſtatis, peruenit ad obsidionē arcis munitissimę Kanwenpelle: sciens ibi regis inesse filium cum multa nobiliū manu: & cum nemo oppugnātes impediret, arcē expugnauere: captūq; regis filiū mādat ac custodiendū permittit duobus ex proceribus, & omni populo militibus: uictorem exercitū cum captiuis

reducere in Prussiam. Hoc etiā tempore Lubice per incuriā famulorū succensum pretoriū, conflagrauit: nam de camino uehementius & incautius incenso, scintille cadebant frequentes in loca carbonū repositorū, & ignitis omnibus priusq̄ cerneretur, inextinguibile promicuit incēdiū. alij de pulueribus de salis petra exortū ferūt ignem, sed ad illos quomō peruenit nisi consulto immissus ignis non facile capitur: ea est custodiendorū impēsa diligentia. Albertus per ea tempora dux Magnopolensis, ut sepe alias, cōtrouersiam tum quoq̄ fouebat aduersus Ericum Saxonie ducem: sed interueniente rege Danorū Waldemaro, res pacatur: cūq̄ conditionibus ab rege prolatis male pareretur, renouatur bellū, quod in Saxonia scripsim⁹. Maritime tum urbes, quarū precipua, & quedā uelut regina Lubica, apertum bellū indiexere Danorū regi Waldemaro: q̄ non sineret innoxios in regno mercatores sine nouis impositionibus agere: nam prisca reges cum hoc maxime contenderēt, ut aquilonis regna meatoribus frequētarent: unde & regibus uectigalia, & regnis incrementa prouenirēt: inuita uere alienigenas in ea mercatores, datis immunitatib⁹ & priuilegijs: que rex tum Waldemarus non inuiolata sineret. qua de re ciuitates illę pro suis mercatoribus hostilia regi nunciauere, & nauibus expeditis duxere in regnum. Nec segnior rex, nauibus impositū exercitū obuiam iussit proficisci: cui finem suum prefecit Christopherū. Congrediuntur nauali pugna fortiter certantes: durassetq̄ in longius tempus pugna, nisi regis filius Christopherus, ictus bombardā grauius uulneraret: quo accepto incōmodo regia classis se pugne subduxit: uictoriāq̄ non incruentā, sine magno quoq̄ fructu, reliquit hosticus. Christopherus accepto ex uulnere breui diē suum obiit. Classis aut̄ urbiū non contenta hostes in fugam egisse, ad prædā in terras applicuit. & expositis copijs in longinquum excurrerant. Regij oportunitate accepta, cū cernerēt classē ciuitatū egressis militib⁹ nō satis custoditā, inuadūt: & sex ex omni numero maiores naues impositis suis abduxere: redeūtes aut̄ qui prædatū abibāt, egre reliquis in nauib⁹ ommissa præda, reuertuntur: Eius classis prefectus Iohānes de Wittenburgo proconsul Lubicensis, reuersus publice de negligentia & incuria accusatur: productusq̄ in iudiciū, capitalem accepit sententiā, publico gladio cesus. Seuerum reuera iudiciū, si malign⁹ aberat animus.

CA. XXXVIII.

Am Theodericus Kagelwyd, de quo præfati sumus, frater ordinis Cistercij, adeo cōmendat⁹ Karolo Cæsari, primū ad episcopatum Mindensem peruenit: deinde ubi Otto Magdeburgēsis episcopus diem suū obiit, canonici Ludouicū Halberstadēsem episcopum postularūt: cui rei magnopere ciues reclamabāt: iam bellorū per Ottonis tempora pertesi. Venerat interea nuncius a sede Apostolica, qui literis productis in mediū, ostendit ad instantiā Imperatoris Apostolica prouisione ad ecclesiam istā esse translātū Mindensem episcopū Theodericū. Ciues rem maximis uotis probauere: q̄ scirent consilia pacis esse in honore. Canonici duras partes fouebāt: nam postulationē quā fecerāt, de mera Sūmi pontificis gratia pendere cognouerant: nec reluctandū sibi esse, quod Papā &

Pretoriū Lubice conflagrauit.

Urbes maritime indicūt bellum regi Danorum.

Naualis pugna.

Victoria crucis contra Danos.

Mala custodia nauium.

Sentētia capitalis in prefectū classis.

Prouideur ecclesie Magdeburgēsis de presule.

Militares
grauiter sub
iunt plebeis

Archiepiscopus
vii. annis
absens.

Nova gloria
Wandalorum.

Confidentia
ducis Saxoniae
in Lubice
centes.

Scholasticus
vii. annis dor
miuit.

Sapientia
oēs.

Imperatorem in ea re unū sentientes, sibi experirētur aduersari. Itaq; Theodericum qualicūq; animo susceperet: uirum plebei generis de Stēdalia natum. Id solet cōmouere gen^o hominū militare: grauius enim talibus subesse patiunt; Ille autē prudēter rebus omnibus compositis, quę pristino bello extra ordinē reperit disiecta. Vbi intellexit se minus gratis oculis aspici a capitulo & ministerialibus, prudenter rebus suis consulens, ecclesiā commendabat Capitulo, terrā autē militaribus & senatui Magdeburgēsi: ipse ad Imperatorem rediit in Bohēmiā: affuturū se suis repromittēs ubi opus uideretur. Itaq; septē annis ecclesiā suā absens gubernabat: prius tñ q̄ abiit ecclesiā maiore renouatam ipse dedicabat. Per quod tempus suborta de nuptiis Elizabeth germanę sororis comitū Holsatię, grauiissima controuersia: omnes regni proceres Suecię, ex fœdere pacto transferūt ad Henricum Holsatię comitē, cum nuptię de parte regis non procederēt: quod in Saxoniā inq; Suecia explicuimus. cum Henricū comitem proceres Suecię regem suū esse uoluissent. Ille uero misit eos ad Albertū Magnopolensem ducem, unū ex tribus eius filijs quē mallēt optione proposita deligerēt: q̄ essent illi nati sorore Magni regis Suecię. Illi uero ad Albertū, triū per etatem mediū, inclinarunt: quem etiā pater suus prouexit in regnū. Hęc est illa ueteris Wandalię gētis renouata gloria, q̄ non solum Aphrię olim regnauerit, uerū etiam Russię, Polonię, Bohēmię, Dalmatię, Bulgarię imperitent: nunc uero transmissa mari, regnum suum in Sueciā usq; perduxerit: & imperiū suum usq; ad omnī aquilonariū nouissimos Phinnos, prolatauerit. nam ea fuit prima iam regis Alberti in ea gente, expeditio militaris. Per ea quoq; tempora, tanta fuit Erico duci inferioris Saxonię in senatum Lubicēsem confidentia, ut per aliquot menses absatur^o prouincię (transire enim in Daniā ad regem Waldemarū cōstituerat) senatui Lubicēsi omnē suam permitteret ditionē: orās, ut fideliter illius ac sua tuerent. Illi suscipiunt; efficiuntq; ut q̄uis Erico male uellent & Magnopolēs & Holsati: eo tñ respectu conuiescerēt, q̄ scirent non passuros ciues rem sue fidei permissam, labefactari.

CA. XXXVIII.

Em incōperta nouitate mirabilē, silentio præterire nō oportet. Ferunt iuuenē scholasticis disciplinis Lubicę intentū, secretius, ut sine interpellatione dormitaret, se reclusisse nemine sciente: cum nō appareret quid de illo esset actum: requisire: non inueniētes, arbitrati sunt clam urbe profectū in patriam: transferūt septē illo sopore anni: iam per casum euenit, ut quispiā scrutaretur curiose, quid cōcamerato in muro capsa contineret, uidit iuuenē soporatum: & cum ignotus illi esset, grauius concussus exciuit de somno. Iam redegerunt in memoriā, qui illū prodire uiderant, ante septenniū disparuisse iuuenē: quem eundē non mutata, nō macerata facie, certissimū iudicarunt. Stupor apprehendit omnes: Ille miratur quid stupeāt: arbitratus se noctem unā cum parte diei somno cōsumpsisse. ubi audit factū, stupet cum stupentibus: nec edicere potuit quid amplius esset passus, q̄ solēt homines profundo somno (lethargū uocāt) soporati. Viderint phisici, si poterat humidus ille locus fouere & cōtinuare tam di-

uturnum somnū, sine cibo & corporis maceratione. Hoc est illud tempus, quo Summ^o pontifex Gregorius, XI. curiā suā de Aunione Galliarū urbe reduxit in urbē Romā, per occasionē quā in Saxonia dixim^o. Quo etiā tempore ciues Lubicenses durā habuere controuersia cum familia Holsatię militariū de Boeckwolde: cōniuentibus ad omnia comitibus, cum illos minime audirent. Erat boni nominis honestus ciuis Lubicensis, cognomēto Moerkereke, qui cum in prędijs memoratorū de Boeckwolde redditus coemisset, literasq; de more accēpisset: q̄ retardatā solutionem ipse sua auctoritate pignorationibus extorqueret: hoc cum semel atq; iterū faceret, indignati sunt memorati, prędictorū prędiorū dñi, q̄ in suo ciues tam agerent imperiose: in insidijs se collocant, cum quanta poterāt manu, ut ad similem causam exciperent uenientē: cūq; ille pro consuetudine pignoraret, illi de insidijs prodeuntes, inuadunt, cędūt, capiunt, abducūt: & uinculis constringentes, memoratū ciuē, multis cōtumelijs afficiūt. Ferūt expandisse hominē in chordas, desuisse in faciem, & omnibus probris & cōtumelijs affectum, uiribus omnibus exinaniuisse: interuenere deinde ex amicis nōnulli qui fidem interposuere: uiuū aut mortuū se reddituros, ut in sua domo recrearet, ille ex uulneribus & iniurijs multiplicibus contabescēs, cum dies propinquaret eius reducendi, spiritū efflauit, qui fidem suā obstrinxerant de reducendo, mortuū retulere. Illi recepto cadauere, q̄ non poterāt in uiuentē, in mortuū seuerūt. defectū caput palo infixērūt: quomō solent ciues agere in prędones. Tota cognatio, immo urbs uniuersā fremuit ob iniuriam: & qm̄ non publicū erat bellum, sed priuatū latrocinium: hoc uindicare cōstituentes ciues, urbe educūt, & omnia euasunt memoratorū de Boeckwolde prędia: euertūtq; pręsidia igne infecto, aliquot ex his captis: pręsertim quos tanti facinoris authores sciebāt, publico gladio ceciderūt: quasi itinerum prędatores, & publicę pacis nuper a principibus, constitutę uiolatores.

CA. XL.

Vrauerat per hoc tempus bellū in regē Danorū Waldemarū, urbium quas uocāt Wādālicas. Nauigat expedita ad militiā classis in Daniā: fuerit excursiones, oppugnātur arces, capitunturq; Copenhagen, Elschenor, Nicopiing, Falsterbode, Schonoer, Alsholm: aberat rex non cito, quod in Dania diximus, rediturus. Opitiōnē illi indidere, q̄ uenire eum sui infectarent: quocirca magnū foris tempus cōsumpsit. Proceres regni rem in colloquiā deduxere: conuenerāt ut ciues redditis, que nunc militari manu sumpserant, arcibus, Scaniā per annos sedecim teneant cum omnibus obuētionibus regnjs, in cōpensationē damnorū que rex mercatoribus irrogauerit: ut interposita fide publica de literis sigillatis, exacto tempore memorato, pignus ciues redderent acceptū: inq; eas cōditiones tum est pax firmata. Lubicēses ex suo numero pręfecerūt Scanię quos uoluerunt. Per que etiā tempora Letuani quibus perpetuū erat bellum cum fratribus de domo Teutonica per Prussia, hoc anno, LXVIIII. post mille trecentos, magnis agminibus ingrediuntur Prussia uastabundi: non erat fratribus tanta uirium aut armorū copia, ut illis obuiā prodire cōfiderent.

Curia Ro:re
dit Romā.Seuitia ma
gna.Seuitia in
mortuum.Vindicta sic
iure.

Bellum.

Arces per ur
bes Wādāli
cas in Dania
captas.

Pax firmata.

Letuani in
Prussia.

sed arcibus & opidis cōmunitis, sua ut poterāt tutabātur: tres tñ arces expugnauere hostes, & sublata prēda ignem iniēcerūt, equarūtq; solo: progressi in Masouia, opidū Polchos occupauere, in ipsum feuerissime sequentes, ut neq; religioni, neq; sexui, neq; etati parcerent. omnia illis paria fuerunt: uorax gladius, & sequutus ignis omnia perdidērūt. Firmauerāt fratres arces suas, nouam Gadeswerder appellauere: eam nouā munitiōē Letuani inuadentes, q̄ necdū esset satis confirmata munitio, occuparūt: & imposito, quod satis putauerūt, presidio retro abierunt. Sed rigescente bruma cum peruiē fierent alias intrāsibiles paludes, fratres agmē immisere suorum: unde expugnato, & occiso trecentorū hominū, quod Letuani imposuere, presidio, locū receperūt: & aucta eius munitiōe, in reliquū tempus tenuerunt. Cūq; proximo anno Letuani in Prussia redissent agmine magno, ipsiq; fratres iam aucti uiribus arma tenerent multorū auxiliaria, ausi se credere campo, hostibus occurrunt in Rudow, non longe ab urbe Monteregio: ibiq; confertis prelio manibus, magna utrinq; strages peracta est: sed maior infidelium, ut non dubia, sed cruenta esset uictoria fratrum. cecidere ibi aliquot preceptores, precipue Marscallus uir ad arma fortissimus. Nam quod fieri solet, in magnis periculis promptissimi quicq; corruūt primi, ducenti tum fratres desyderati sunt, cum multis militibus ac militaribus: sed impar erat ea stragi Letuanorū Russorūq; qui illis auxilio uenerāt. XLII.

Albertus dux Magnopolēsis certamē de finibus ditionū habebat cum uicinis de Stetino atq; Wolgasto ducibus: congressiq; sunt in loco de quo illis contentio fuit iuxta Dangarden: ibi cum multa fortiter fierēt, & aliquādiu staret incerta uictoria, Albertus mox uictorem emicuit: ducibus memoratis in prelio captis: multi preterea capti militares in quibus Widekindus de Buggēhagē Marscallus: non pauci ex fortissimis eo prelio utrinq; ceciderūt. Dum uero hoc bello implicere teneret dux Albertus, obseruās huius oportunitatē temporis, Magnus dux Brunswicensis multis inter auxilia ductis, Albi trāsmisso, ripariā terram Alberti cepit euastare: conglobati quos tutandis finibus hoc metuēs reliquerat, hostibus se obiecere: magnisq; animis cōnisi, retro ad naues coggerūt: ibi dū trepidant, multi merguntur, alij capiuntur: inter quos duo de Depholt nobiles dñi, ipse Magnus uix cum paucis elabatur, primo trāsmissus nauigio: Ita uno tempore diuersis locis, duplex Alberto prouenit insignis uictoria, cum principes & nobiles multi capti traherentur. Nec diu post idem Magnus cōgressus Ottoni de Schowenborg comiti, sororio suo, satis iniquo bello, q̄ neq; dotē, neq; parafrēna permetteret Ottonis coniugi: Sed tum mercedē accepit, cesus in prelio: quod in Saxonia retulimus. XLIII.

Feuerrimo tum in suos ciues iudicio Lubicenses sunt abusi, dum Hofatorū querimonias student excludere. Erat uir honesti nominis ciuis, qui episcopū Lubicēsem Bartramū sepe intetpellaret super redditibus, quos in illius prediis habebat exoluēdis: obsurduit episcopus, nec ullā prebuit aurē monēti: ille uero accepto, ut putabat, nutu unius ex procōsulibus, uocatis in societate facinoris duodecim ex cōuicaneis

Seuicia magna.

Gadeswerder arx capitur.

Letuani in Prussia.

Cruenta uictoria.

Capiuntur duo dñes in prelio.

Capiuntur duo ex dñis de Depholt.

Albertus dux cadit in bello iniusto.

Episcopus obsurduit.

in prædium episcopi Koldenhoff, contēdit: inde pignorationē faciēs pro re-
 tardatis censibus: querulat̄ super ea re episcopus grauissime, uiolasse ciues
 iuratā pacem: & q̄ in alios soleant districtissime uindicare, iam ipsos com-
 misisse: comites quoq̄ Holsatię eam rem ingrauarūt, frustra queri ciues de
 militaribus, q̄n etiā ipsi ab iniurijs sui pōtificis non temperēt, quem rectius
 ipsi ab aliena ui tuerent̄. Quid faceret senatus? graue erat innoxios uiros
 qui rem non insolitā, neq̄ per leges illicitā fecissent, ultimo supplicio perde-
 re: presertim q̄ permisi ab uno, ut ferebant, proconsule (quod tñ ille diffi-
 tebatur) dicerent̄: grauius uisum est in se admittere nobiliū ac militariū ca-
 uillationē assiduam, ubi de uiolatione cōstitutę nuper pacis & depredatio-
 ne publicarū uiarū quererentur. Igitur turbata licet omni ob eam rem ciui-
 tate, apprehensis tredecim illis ciuib⁹, q̄uis permissionē superioris preten-
 derent, quā ille non fateretur in quem proclamauere, publico iudicio con-
 demnati, suspensio perimūtur. Seuera nimirū & nulla miseratione tempe-
 rata districtio, utcūq̄, ferēt ea facta minores: uincet amor patrię. Nec lon-
 gum tempus in medio, cum ex militaribus Holsatię quispiā maiorē etiam
 uim intēdisset uni ex ciuib⁹, querulati ciues apud comites, ut exemplo suo
 statuerent in eum, qui publicā pacem uiolasset, multa in tergiuersationē di-
 cta, sed erat responsi tum formula. Si cum arborū folijs excrescunt abunde
 in arboribus ciues uestri, constituatis in illos quod uisum fuerit: nostri mi-
 nisteriales magno nobis constāt, multis laboribus & periculis in uiros eua-
 dunt: nō tam facili momēto perdēdi. Quo tēpore cū Summ⁹ pōtifex Gre-
 go. XI. ex omni omniū prouinciarū clero decimā deposceret, restitere tres
 archiepiscopi de Reno, clerū suū prohibitione cōstringētes, ne quid solue-
 retur: satis emunctā argēto Germaniā: iam omne aurū a barbaris (ut erat
 Italorum iactātia) subtili se ingenio abstulisse. Obierat per id tēpus archi-
 episcopus Mogūtīn⁹: Papa ut haberet qui illi in tribus archiepiscopis uel
 unus gratificaretur: prouidit de ecclesia illa episcopo Bambergensi: sed ca-
 pitulum postulauit Spirēsem: qui etiā prædiorū & arcium possessiones prior
 apprehendit. Alius tñ magna Misnensiuū marchionū ortus familia, multis
 damnis, incēdijs, & depredationib⁹ terras infestabat. Erat Imperator Ka-
 rolus in parte Ludouici Bambergēsis episcopi: omnēq̄ Turingiā, ecclesie
 Moguntinę parentē uastabat: Erphordiā arctissima obsidione premebat.
 Inerat Adulphus de Nassow Spirēsis episcopus, nūc postulatus: ciues ille
 in fide continebat: lacerabatur inter medios incoelix ecclesia: que his malis
 nata est, q̄ in diebus etiā nostris Adulphus de Nassow cum Diethero de
 Isenberg decertaret pro illa, cum ciuitas ipsa caperetur: quod suo tempore
 in cōmemorationē deuocabimus.

CA. XLIII.

Ohcemię regnū tum ccepit administrare sub patre Karolo filius
 b eius Wentzlaus, quem pater non contētus uni regno heredē re-
 linquere, uoluit etiā Romani post se moderatorē esse, iuuenē iner-
 tem, & in quo paternus amor fecit non cernere uerum: melius etiā nunc ha-
 beret Bohcemia, si nat⁹ nuncq̄ fuisset homo ignauus: sub cui⁹ torpore in-
 creuit illa grauis Christianismo diuisio de secta Hussitarū, que durat in ho-

Querela
Episcopi.XIII ciues
suspensio ne
cantur.Responsio no-
tabilis.Petita p. Pa-
pam decima
negatur.Duo conten-
dit de eccle-
sia Mogūtī-Wentzlaus
in crs.

Accessio ad
imperium.

Aquila ex-
plumatur.

Venezlaus
coronatur.

Populus dis-
scedit a pa-
tribus.

Karolus rex
inuisit Lub-
cam.

Otto. III.

diernum, Sed hæc postea. Tum uero Imperator cœlū ac terrā fatigauit, ut inclinaret principes electores ad surrogandū etiā se uiuo regē Romanorū: successione non contētus, etiā accessionē agitabat. melius aliquanto Fridericus, nostri temporis Imperator: qui annitentibus hoc ipsum de filio eius Maximiliano principibus, quod tñ postea permisit, diu ferē restitisse. Sed tum Karolus grādi ere expromisso, in suam traxit principes electores sententiam. Scribit aperte in Bohemia sua Aeneas postea Pius Papa. II. centum aureorū milia cuiq; electorum a patre Karolo constituta, & in pignus tradita, quę sunt ad Renū uectigalia, certissimū quondā Imperij patrimonium, nunc electorū principum diuisa hereditas. Sic explumatur Aquila. Suscepere in pignus, sed inde firmauerūt: ut sacramentis prestitis, ab Romanorum rege nunq; liceat reposci. Iam dudū antea credidit Blondus Romanū Imperiū (cuius ille declinationē scribit) corruisse: poterat sterisse uideri, q̄ diu tanto fulciret uectigaliū patrimonio: postea q̄ ita illud direptū est, si antea corruit, nunc iacet obrutū, & ruinis suis sepultū. Hęc dolentes referimus: q̄ non superest spes recuperandi. Igitur Fridericus Coloniēsis archiepiscopus suo in nouū Romanorū regē functur^o officio, coronat Wētziā Aquisgrani: adhibitis cōsuetis, & nuper a patre Karolo in aurea bulla constitutis, apparatibus. Erāt tum per autumnū grauissimę tēpestates: magnam turriū partem uehementissimus turbo deięcit: euersa in nemoribus per saltus arborea robora sine numero: preludium id erat in urbe Lubica maioris in populo tempestatis & tumultuationis. Nam populus tum discessit a patribus graui tumultu: qui nisi prudenter anteuersus fuisset, magnum urbi inuexisset incōmodū. Sed eam rem tum exequemur: si, quę fuerit rerum occasio, a nobis prius explicabitur.

FINIT LIBER VII.

INCIPIT LIBER VIII.

Am Lubicensis ciuitas Wandalię totius corona, in eum excreuerat modū, ut & Imperatori desyderium uidēdi creauerit: multis in circuitu ad inuidiam usq; prouecta. Erat autē LXXV. post mille trecētos annus, cum Karolus Imperator omnes Imperij obiens prouincias, Wandaliā quoq; sua cōstituit uisitatione illustrare: Romanorum Imperator: secūdus, qui Lubicā inuiserit: Nam primus, Fridericus, bello infectatus Henricū Leonē, armatus illam obsederat: cum nec sexagesimū a prima fundatione, toties incēdio cōflagrata, impleisset annum: deditaq; accepit, ingressus pacifice: auctis eius urbis insignijs & priuilegijs. Deinde uero Otto. III. filius Hērici Leonis, & si frequenter in Saxonia esset, & usq; in Hamburgū descenderet, Lubicā inuisere non dignatur: q̄ per sua tempora regi Danorū pareret: cum quo illi certa essent fœdera in emulū Imperij Philippū. Amborū autē preuius Lotha